

Vojenské aspekty bezpečnostní futurologie

Bc. Marcel Svrčina

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Marcel Svrčina**
Osobní číslo: **A16168**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vojenské aspekty bezpečnostní futurologie**
Téma anglicky: **The Military Aspects of Security Futurology**

Zásady pro vypracování:

1. **Pojednejte o vojenské bezpečnosti z pohledu sektorů bezpečnosti a bezpečnostní futurologie.**
2. **Provedte analýzu národních bezpečnostních prognóz vývoje vojenských hrozeb.**
3. **Analyzujte zahraniční prognózy vývoje vojenských hrozeb.**
4. **Vypracujte komparaci závěrů bezpečnostních prognóz v oblasti vojenské bezpečnosti.**
5. **Zpracujte vlastní návrh scénáře vývoje vojenské bezpečnosti ve vybraném bezpečnostním prostředí.**

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. EICHLER, Jan. Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století. Praha: MO ČE, AVIS, 2006. 304 s. ISBN 80-7278-362-2.
2. VALOUCH, Jan. Bezpečnostní futurologie. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. 146 s. ISBN 978-80-7454-621-1.
3. ZEMAN, Petr (ed.) Česká bezpečnostní terminologie. 1. vyd. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2003. s. 157.
4. WAISOVÁ, Šárka. Bezpečnost: Vývoj a proměny konceptu. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-21-0. s. 159.
5. VOLNER, Štefan. Bezpečnosť ľudstva. 1. Vyd. Bratislava: IRIS, 2009. ISBN 978-80-89256-35-8. s. 361.
6. PETRÁŠEK, František. Futurologická studia. Praha: Oeconomica, 2009. 272 s. ISBN 978-80-245-1517-5.
7. POTŮČEK, M. Manuál prognostických metod. Praha: Slon, 2006. 193 s. ISBN 80-86429-55-5.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jan Valouch, Ph.D.

Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce:

8. prosince 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

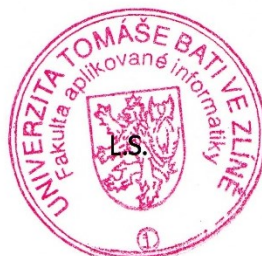
28. května 2018

Ve Zlíně dne 8. prosince 2017

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.

děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.

ředitel ústavu

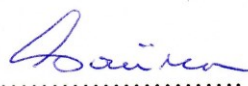
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 22.5.2018

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce řeší oblast bezpečnostní futurologie z hlediska vojenské bezpečnosti. Úvodní část se zabývá základními východisky bezpečnostní futurologie a vymezením sektoru vojenské bezpečnosti. Tyto informace jsou doplněny analýzou národních a zahraničních bezpečnostních prognóz a strategických dokumentů z pohledu vývoje vojenských hrozeb. Dále je prezentována komparace uvedených bezpečnostních prognóz a strategických dokumentů. Stěžejním výstupem práce je vlastní návrh scénáře vývoje vojenské bezpečnosti ve vybraném bezpečnostním prostředí.

Klíčová slova: bezpečnost, bezpečnostní futurologie, scénář, vojenská bezpečnost, vojenské hrozby

ABSTRACT

This diploma thesis deals with security futurology in terms of military security. The introductory part deals with the basic concepts of security futurology and the definition of the military security sector. This information is complemented by an analysis of national and foreign security forecasts and strategic documents from the point of view of the development of military threats. Furthermore, a comparison of these safety forecasts and strategic documents is presented. The main output of the thesis is its own design of a scenario of military security development in a selected security environment.

Keywords: safety, safety futurology, scenario, military security, military threats

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce panu Ing. Janu Valouchovi, Ph.D. za jeho věcné připomínky a odborné vedení při zpracování této diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a přítelkyni za podporu poskytnutou po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VÝCHODISKA BEZPEČNOSTNÍ FUTUROLOGIE	10
1.1 BEZPEČNOSTNÍ PROGNÓZY	12
1.2 SCÉNÁŘE	13
2 VOJENSKÁ BEZPEČNOST	18
2.1 KODAŇSKÁ ŠKOLA	20
2.2 REFERENČNÍ OBJEKTY VOJENSKÉ BEZPEČNOSTI	21
2.3 AKTÉŘI VOJENSKÉ BEZPEČNOSTI	23
2.4 VOJENSKÉ HROZBY	24
2.5 BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA.....	27
2.6 OBRANNÁ POLITIKA	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 ANALÝZA NÁRODNÍCH STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ A BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ	32
3.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY.....	32
3.1.1 Bezpečnostní strategie České republiky 2015.....	32
3.1.2 Dlouhodobý výhled pro obranu 2030	34
3.1.3 Koncepce výstavby armády České republiky 2025	36
3.1.4 Obranná strategie České republiky 2017	38
3.1.5 Bílá kniha o obraně 2011	40
3.2 PROGNÓZY	41
3.2.1 Limity, dilemata a výzvy evropské bezpečnosti a obrany v čase nejistoty	42
3.2.2 Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050.....	43
3.2.3 Evropa ve světě bez Západu.....	44
3.2.4 Česká republika bez strategických inovačních ambicí.....	45
3.2.5 Česká obranná politika – kritické hodnocení a doporučení	45
4 ANALÝZA ZAHRANIČNÍCH BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ	49
4.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY.....	49
4.1.1 Strategická koncepce NATO 2010.....	49
4.1.2 NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení	50
4.1.3 Bílá kniha o budoucnosti Evropy	52
4.1.4 Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU	53
4.1.5 Strategie vnitřní bezpečnosti EU.....	54
4.2 PROGNÓZY	55
4.2.1 Globální trendy 2030 - Občané ve vzájemném propojení a polycentrický svět	55
4.2.2 Tvorba budoucnosti geopolitiky	56
4.2.3 Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě.....	58
4.2.4 Budoucí bezpečnostní prostředí: Nový pohled	58

4.2.5	Globální trendy do roku 2035: Geopolitika a mezinárodní moc.....	60
5	KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ	63
5.1	STRATEGICKÉ DOKUMENTY.....	63
5.2	BEZPEČNOSTNÍ PROGNÓZY	69
6	NÁVRH SCÉNÁŘE VÝVOJE VOJENSKÉ BEZPEČNOSTI V ČESKÉ REPUBLICĚ A JEJÍHO OKOLÍ.....	79
6.1	KRIZE ZE VŠECH STRAN	79
6.2	BUDE LÉPE?.....	82
	ZÁVĚR	85
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	87
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	91
	SEZNAM OBRÁZKŮ	92
	SEZNAM TABULEK.....	93
	SEZNAM GRAFŮ	94

ÚVOD

Stále častěji se v současném světě diskutuje na téma bezpečnost, která je jednou z nejvyšších hodnot v životě celého lidstva. S dynamickým vývojem bezpečnostního prostředí mohou být jednotlivé státy vystaveny bezpečnostním hrozbám. Identifikace těchto bezpečnostních hrozeb a z nich vyplývajících rizik, na nichž je postavena tvorba bezpečnostních a vojenských strategií a příslušných bezpečnostních politik, se neobejde bez prognózování možného budoucího vývoje. K tomuto účelu slouží zejména bezpečnostní scénáře, které lze označit za nejčastěji využívanou formu prognóz ve vojenském sektoru. Cílem těchto scénářů je poskytnout výhled možných alternativních budoucností v oblastech důležitých pro strategická rozhodnutí v rámci zajištění bezpečnosti a obrany České republiky. Bezpečnost se tedy pomocí prevence a řešení bezpečnostních hrozeb stala klíčovým faktorem při zajišťování kvality života v České republice i v dalších evropských zemích.

Scénáře tedy poskytují podklady pro tvorbu strategických dokumentů a vojenských koncepcí, které jsou rozhodující pro dlouhodobé plánování výstavby a rozvoje ozbrojených sil. Většina států má povinnost přípravy státu na možné budoucí hrozby, které by mohly ohrozit fungování státu. Právě příprava a výstavba ozbrojených sil k odvrácení budoucích bezpečnostních hrozeb patří mezi rozhodující priority každého státu. Bezpečnostní scénáře umožňují plánovat rozdílné budoucí úkoly pro vojenské nástroje a prostředky, vyžadují tedy rozdílné schopnosti a způsoby použití ozbrojených sil jednotlivých států. Zároveň příprava a výstavba ozbrojených sil pro budoucí použití nesmí omezit využití ozbrojených sil v současnosti.

Problematika prognóz a procesu prognózování budoucího bezpečnostního vývoje je ovlivněn řadou faktorů. Mezi tyto faktory lze zařadit: dynamické změny bezpečnostního prostředí, narůstající a nepředvídatelný technologický rozvoj, propojenost a komplexnost jednotlivých aktérů, hrozeb a rizik. Všechny tyto zmíněné faktory mohou negativně ovlivnit proces vytváření bezpečnostních prognóz.

Cílem zpracované diplomové práce je vytvoření vlastního návrhu vývoje vojenské bezpečnosti České republiky a jejího okolí na základě analýzy a komparace strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz z hlediska vývoje vojenských hrozeb. Přínosem vytvořeného scénáře bude podpora rozhodování zainteresovaných subjektů, kteří se podílejí například na vytváření koncepčních dokumentů nebo tvorbě bezpečnostní politiky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHODISKA BEZPEČNOSTNÍ FUTUROLOGIE

Futurologie je věda, která se věnuje teorii, studiu a zkoumání budoucnosti zejména z hlediska tvorby variant vývoje lidstva v různých oblastech (vojenství, ekonomika, politika, apod.). Užitečnost tohoto procesu zkoumání je posuzována z hlediska dopadu na změnu jednání aktéra a na proměnu jeho stavu vědomí. Za nedílnou součást futurologie lze považovat bezpečnostní futurologii, která se zabývá vývojem bezpečnostních situací v budoucnosti v/ve:

- objektech,
- odvětvích,
- sociálních skupinách,
- institucích,
- společnosti,
- oblastech,
- regionech,
- státech
- nebo vesmíru [1, 2].

Bezpečnostní futurologie se tedy zabývá prognózováním budoucího vývoje lidstva z hlediska bezpečnosti. Výstupem je tvorba bezpečnostních prognóz (scénářů, vizí), které budou podrobněji popsány dále v práci (kapitola 1.1). Významem a přínosem samotné bezpečnostní futurologie je vyvolat debatu o možných budoucích hrozbách, identifikovat příčiny současných a budoucích hrozeb a sloužit jako podpora při rozhodování subjektů v daných oblastech. Dále za součást bezpečnostní futurologie lze považovat i vytváření obecněji koncipovaných filosofických a sociologických bezpečnostních teorií vývoje lidstva. Cílem těchto teorií je nalézat možná vývojová rizika, ohrožení nebo příležitosti, kdy identifikace probíhá v souladu s vědeckými metodami a na základě současných vývojových trendů [1].

Jednotlivé oblasti zájmu bezpečnostní futurologie vycházejí ze způsobu klasifikace bezpečnosti. Z obecného hlediska lze klasifikovat bezpečnost na vnější bezpečnost a vnitřní bezpečnost. Vnější bezpečnost je stav, kdy objekt (národní stát) a jeho zájmy nejsou ohroženy vnějšími hrozbami. V minulosti byla vnější bezpečnost často brána jako synonymum pro vojenskou bezpečnost. V současnosti může docházet i k nevojenským ohrožením vnější bezpečnosti. Vnitřní bezpečnost je stav, kdy objekt a jeho zájmy nejsou

ohroženy vnitřními hrozbami (ohrožení ústavního pořádku, trestná činnost, organizovaný zločin atd.). Postupně hranice mezi vnitřní a vnější bezpečností mizí a dochází k jejich prolínání v důsledku rozšiřování asymetrických hrozeb a změnou pozice národního státu [1, 3].

V současnosti se mnohem častěji využívá klasifikace bezpečnosti, která vychází z Kodaňské školy, kdy jsou hrozby klasifikovány do pěti sektorů (vojenský, politický, sociální, ekonomický, environmentální). Na základě tohoto sektorového rozdělení jsou oblasti zájmu bezpečnostní futurologie klasifikovány do níže uvedených dimenzí bezpečnosti:

- vojenská bezpečnost,
- politická bezpečnost,
- ekonomická bezpečnost,
- sociální bezpečnost,
- ekologická bezpečnost,
- kulturní bezpečnost [1].

Bezpečnostní futurologie má značný význam a přínos pro vojenský sektor při plánování, zajišťování a předvídání vývoje vnější bezpečnosti jednotlivých států. Zpracované bezpečnostní prognózy mohou být využity z hlediska vojenského sektoru pro tvorbu koncepčních a strategických bezpečnostních dokumentů. Využity jsou například zpracované bezpečnostní prognózy z oblastí:

- vývoje bezpečnostních hrozeb pro stát,
- stanovení opatření pro minimalizaci možných bezpečnostních hrozeb,
- vývoje lidských zdrojů pro zajištění obrany a vnitřní bezpečnosti,
- vývoje finančních zdrojů pro zajištění obrany a vnitřní bezpečnosti,
- vývoje materiálních zdrojů pro zajištění obrany a vnitřní bezpečnosti,
- strategických koncepcí obrany,
- strategických koncepcí vnitřní bezpečnosti,
- spolupráce v rámci mezinárodních aliancí a společenství,
- výzkum a vývoj technologie pro obranu [1].

1.1 Bezpečnostní prognózy

Obecně lze prognózu definovat jako výpověď o budoucnosti objektu nebo jeho stavu, která je založená na vědeckých poznatcích. Prognóza je výsledkem procesu prognózování a vyjadřuje, co by se v budoucnosti mohlo stát. Tvoří ji zpravidla soubor alternativních možných budoucností. Tyto možné budoucnosti jsou doplněny o varianty cest, které vedou k jejich uskutečnění a pomáhají cílovému uživateli (aktérovi) vybrat vhodnou strategii k dosažení pro něho žádoucího budoucího stavu. Výrok o budoucnosti se považuje za prognózu, jestliže jsou splněny níže uvedené podmínky:

- prognóza musí být časově a prostorově ohraničená,
- prognózu lze verifikovat za pomoci vědeckých metod,
- výrok o budoucnosti v době pronesení nesmí být plně verifikovatelný, protože prognóza musí být vždy neurčitá [1].

Bezpečnostní prognózy mají za cíl vytvořit výpověď o budoucnosti objektu nebo prostředí na základě vědeckých poznatků z hlediska vývoje bezpečnostní situace. Forma zpracování je nejčastěji v podobě futurologické vize (popisuje možný budoucí stav v daném časovém horizontu) nebo futurologického scénáře (popisuje průběh možného budoucího vývoje v daném časovém pásmu) vývoje bezpečnostní situace. Samotné zpracování musí být srozumitelné pro cílového uživatele, aby byl schopný, na základě vědomostí získaných z vize nebo scénáře, vytvořit strategii k dosažení požadovaného vývoje budoucnosti. Bezpečnostní prognózy, které jsou zpracovány na základě vědeckých poznatků a metod, pomáhají cílovému uživateli identifikovat možné budoucí hrozby a jejich příčiny, vyvolat činnost společnosti proti budoucím hrozbám, vytvářet podporu pro rozhodovací procesy a pro stanovení strategií udržitelnosti a rozvoje. Futurologie patří mezi interdisciplinární vědy, proto lze i bezpečnostní prognózy řadit mezi prognózy interdisciplinárního typu, které jsou ovlivňovány skutečnostmi z různých oblastí (politologie, vojenské umění, geopolitika, demografie, psychologie, atd.) [1].

Bezpečnostní prognózy vytvářejí vyšší počet možných budoucích stavů i těch méně pravděpodobných oproti jiným oblastem futurologie. Níže jsou uvedena vybraná specifika a východiska bezpečnostních prognóz, kterými se liší od prognóz z jiných oblastí futurologie:

- nevýhoda bezpečnostních prognóz je způsobena těžko predikovatelnými událostmi (vývoj technologií a jejich vliv na rozvoj zbraňových systémů,

nepředvídatelné teroristické akce, politická situace v jednotlivých zemích, stabilita ekonomického trhu atd.),

- při procesu rozhodování v oblasti bezpečnosti neexistují dobrá a špatná rozhodnutí, ale cílem tohoto procesu je vybrat taková rozhodnutí, která budou mít co nejmenší negativní dopad,
- vznik nových bezpečnostních rizik a hrozeb (asymetrické konflikty, nelegální migrace atd.),
- budoucnost v oblasti bezpečnosti není jednoznačně determinována resp. predestinována,
- neexistuje pouze jeden směr vývoje, proto lze možný budoucí vývoj ovlivnit a dosáhnout požadovaného stavu nebo minimalizovat příčiny bezpečnostních hrozeb,
- krátkodobé bezpečnostní prognózy mohou představovat problém,
- oblast bezpečnosti potřebuje vytvářet střednědobé i dlouhodobé bezpečnostní prognózy,
- velký význam v oblasti bezpečnosti mají prognózy varovné, které plní diagnostickou a aktivizační funkci,
- varovné prognózy vytvářejí nežádoucí až katastrofické možnosti vývoje budoucnosti,
- je nutné si vytvářet o budoucnosti z oblasti bezpečnosti co nejrozmanitější představy,
- bezpečnostní prognózy umožňují predikovat pravděpodobnost uskutečnění možných variant budoucího vývoje, proto lze začít přijímat relevantní opatření,
- pro tvorbu bezpečnostních prognóz je nutné využít všechny dostupné prostředky,
- obsah bezpečnostních prognóz je vytvářen na základě bezpečnostních analýz a syntéz [1, 4].

1.2 Scénáře

Tato kapitola se zabývá popisem a tvorbou scénářů, jelikož scénáře lze označit za nejčastěji využívanou formu prognóz ve vojenském sektoru, kdy poskytují výhled možných alternativních budoucností v oblastech, které jsou zásadní pro strategická rozhodnutí v rámci vojenského sektoru. Zároveň bude tato forma prognózy využita v praktické části této diplomové práce k vytvoření scénáře vývoje bezpečnostního prostředí ČR.

Futurologický scénář je definován jako forma zpracování prognózy, která popisuje průběh možného budoucího vývoje v daném časovém pásmu. Scénáře se nezaměřují pouze na tvorbu přesné předpovědi budoucnosti, ale snaží se utřídit jednotlivé výroky o budoucnosti tak, aby vznikly jednotlivé obrazy možných budoucností. Často se scénáře využívají, když na základě poznatků z minulosti ani současnosti nelze předpovídat budoucnost. Dále se uplatňují v situacích, kdy je budoucí stav ovlivněn řadou faktorů a zároveň míra nejistoty vzhledem k budoucímu stavu je velmi vysoká. Díky scénáři lze tuto nejistotu snížit na přijatelnou úroveň a tím zvětšit úspěšnost rozhodovacího procesu. Za dobře zpracovaný futurologický scénář je označován takový scénář, který je věrohodný, s pevně stanovenou vnitřní strukturou, logicky uspořádaný, zajímavý, stručný, kreativní, zaměřený na konkrétní problém a se schopností pozitivně ovlivnit rozhodování cílového uživatele. Dále je vhodné scénáře z hlediska časového horizontu vytvářet pro rozmezí 20–30 let, aby byly neustále v akceptovatelném rozsahu pravděpodobnosti [1, 5, 6].

Scénáře svým účelem slouží zejména jako základ pro vytváření strategií a koncepcí v různých oblastech (vojenství, politika, ekonomika atd.). Na základě vytvořených scénářů by si cílový uživatel měl uvědomit, které skutečnosti ovlivňují budoucnost a jakým způsobem lze možnou budoucnost pozitivně změnit. Scénáře se nejčastěji rozdělují dle míry normativity na deskriptivní scénáře a normativní scénáře. Deskriptivní neboli explorativní scénáře jsou vytvářeny na základě analýzy současných informací a popisují možné budoucí události, které vycházejí z analyzovaných poznatků. Hledají zejména odpovědi na otázku „co se stane, když...?“, kdy dochází k objevování alternativní cest, kudy a jak dál. U normativních scénářů je oproti tomu stanoven žádoucí/nežádoucí budoucí stav a následně jsou hledány možné cesty resp. strategie, jak takového budoucího stavu dosáhnout nebo se mu vyhnout v případě nežádoucího budoucího stavu. Při tvorbě normativního scénáře se tedy hledají odpovědi na otázku „co se musí udělat, aby se stalo...?“. Dále mohou být scénáře klasifikovány na základě dalších hledisek: dle míry zpracování, obsahu, kvantifikace, časového horizontu, toku času, funkce, metody zpracování, dle přístupu k vývoji jevu, dle pravděpodobnosti [1, 7].

Tvorba scénáře je popisována jako jedna z procesuálních prognostických metod. Pro vytváření scénáře lze využít mnoho postupů a samotná tvorba je ovlivňována typem scénáře a pro jakou oblast je daný scénář vytvářen. Avšak i přes tyto skutečnosti lze stanovit obecný

postup tvorby scénáře pro jednotlivé oblasti využití, který se skládá z následujících fází:

- popis a ohraničení oblasti scénáře,
- identifikace hybných sil a definování událostí,
- analýza a výběr hybných sil,
- vytvoření scénáře,
- kontrola a využití scénáře [1, 5].

Popis a ohraničení oblasti scénáře

V první fázi tvorby scénáře dochází k definování využití scénáře a k jeho časovému vymezení. Dále by se v této fázi měly stanovit oblasti a problémy, kterými se scénář bude svým obsahem zabývat. Při ohraničení oblasti a stanovení problémů je nutné si uvědomit, že scénáře by měly zpracovávat nový problém, popřípadě stanovit nové řešení již existujícího problému, který má dopad na společnost [6, 7].

Identifikace hybných sil a definování událostí

V této fázi dochází k identifikaci a popisu hybných sil. Tyto hybné síly slouží zejména pro popis oblasti scénářů, mohou mít vliv na oblast scénářů a také mohou umožňovat ovlivňovat vnější prostředí oblasti scénářů. Lze je tedy označit za hlavní stavební kameny při tvorbě scénářů. Hybné síly způsobují předvídatelné změny jednotlivých indikátorů, které mohou ovlivňovat možný budoucí vývoj prostředí. Dále je v této části důležité definovat události, které hybné síly ovlivňují, což může ve výsledku změnit řetězec příčin a následků [1, 6, 7].

Analýza a výběr hybných sil

Tato fáze se zabývá analyzováním identifikovaných hybných sil. Především se jedná o analýzu z pohledu toho, která hybná síla může mít schopnost ovlivnit budoucí vývoj a zároveň je pro budoucnost nejvýznamnější. Dále dochází k analýze hybných sil z hlediska jejich provázanosti mezi sebou a z toho vyplývajících účinků [7].

Vytvoření scénáře

V této fázi dochází k tvorbě samotného scénáře na základě zkoumaných a analyzovaných hybných sil, které jsou pro možný budoucí vývoj významné. Na začátku tvorby je nutné si nejprve určit mezní hodnoty, kterých mohou vybrané hybné síly nabývat. Scénáře jsou následně vytvářeny na základě možných hodnot vybraných hybných sil, jejich vzájemných vztahů v definovaném časovém pásmu a vzájemnou schopností působení na

možný budoucí vývoj. Dochází tedy k vytváření posloupnosti příčin a z nich vyplývajících možných událostí. Cílem této fáze je vytvořit soubor věrohodných scénářů, které mohou být dále využity pro tvorbu koncepcí nebo strategií [1, 6, 7].

Kontrola a využití scénáře

Vytvořené scénáře je nutné v poslední fázi ověřit z hlediska vnitřní soudržnosti a věrohodnosti. Za věrohodný scénář lze označit takový, kdy události v něm popsány jsou smysluplné. Zároveň každý vytvořený scénář by měl obsahovat takové skutečnosti, které nelze vyvodit z jiných scénářů. Z toho vyplývá, že každý scénář by měl být svým obsahem jedinečný [7].

Zpracované scénáře by měly být aplikovány pro takové účely a oblasti, pro které byly vytvořeny. Z hlediska vojenského sektoru a obrany státu mohou být futurologické scénáře využívány zejména pro účely obranného plánování v dlouhodobém horizontu. Je to zejména z důvodu, že bezpečnostní prostředí, ve kterém mohou být nasazeny ozbrojené síly, je charakteristické pro svoji nestabilitu, složitost, proměnlivost a obtížnou ovlivnitelnost. Na základě zpracovaných scénářů lze například určit budoucí operační prostředí ozbrojených sil, zhodnotit schopnost současných ozbrojených sil působit v těchto prostředích, identifikovat nedostatky současných ozbrojených sil, určit směr rozvoje ozbrojených sil a zároveň identifikovat směry, které nemá smysl dále rozvíjet a finančně podporovat. Scénáře jsou tedy ve vojenském sektoru využívány primárně k vytváření bezpečnostní a obranné politiky státu. Dále ke stanovení priorit a směru ve výstavbě ozbrojených sil a jejich využití [6, 7].

Dílčí závěr

Bezpečnostní futurologie je součástí futurologie a zabývá se zkoumáním možného budoucího vývoje lidstva z hlediska bezpečnosti. Stěžejní činností bezpečnostní futurologie je vytváření bezpečnostních prognóz, které se dotýkají celé společnosti nebo jednotlivých sociálních skupin. Cílem bezpečnostních prognóz je tedy vytvořit výpověď o budoucnosti z hlediska bezpečnosti objektu nebo prostředí na základě vědeckých poznatků. Bezpečnostní prognózy pomáhají identifikovat možné budoucí hrozby společně s jejich příčinami, vyvolat činnost společnosti proti těmto budoucím hrozbám a sloužit jako podpora v rozhodovacím procesu.

Scénář je forma zpracování prognózy, která popisuje průběh možného budoucího vývoje v daném časovém pásmu. Slouží zejména pro vytváření obrazů alternativní

budoucnosti. Základem pro tvorbu scénáře je popis a ohraničení oblasti scénáře a identifikace hybných sil, které mají vliv na vývoj možných budoucích událostí. Scénáře patří mezi nejvyžívanější formu prognóz ve vojenském sektoru, kdy poskytují výhled možných alternativních budoucností v oblastech, které jsou zásadní pro strategická rozhodnutí.

2 VOJENSKÁ BEZPEČNOST

Vojenská bezpečnost, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, je klasifikována jako jedna z oblastí zájmu bezpečnostní futurologie. Samotný pojem bezpečnost lze obecně definovat jako: „*Stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizace) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potencionálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.*“ [8, s. 13]. Vojenskou bezpečnost definují jednotlivé zájmy států a aliancí, kdy se tato bezpečnost sestává z řady opatření, která jsou přijímána státy nebo aliancemi s cílem zajistit jejich připravenost čelit současným nebo budoucím bezpečnostním hrozbám. Pro státy popřípadě aliance je tedy nezbytné předvídat budoucí bezpečnostní hrozby, aby mohly přijímat vhodné a účinné bezpečnostní opatření. Proto si získala bezpečnostní futurologie významné místo ve vojenském sektoru, kdy umožňuje například predikovat:

- vojenské konflikty,
- vývoj zbraňových technologií,
- vývoj zbrojních výdajů států,
- vývoj počtu osob v ozbrojených silách,
- způsoby vedení boje,
- způsoby přípravy ozbrojených sil,
- vývoj ve vojenských strukturách a organizacích,
- určení a úlohu ozbrojených sil,
- obsah vojenských doktrinálních dokumentů,
- rozvoj a vývoj vědy v oblasti vojenství,
- vznik bezpečnostního dilematu,
- potenciál vojenských schopností,
- možnosti obranného průmyslu,
- přístup k vojenskému vzdělání,
- rozvoj a vývoj vojenského umění, vojenské taktiky, strategie a operačního umění [1].

Vojenská bezpečnost je označována za představitele tradičního pojetí bezpečnosti, která se zabývá hrozbami vyplývajícími z možného válečného konfliktu mezi státy a s tím spojenou vnější bezpečností státu. S vývojem a rozšiřováním konceptu bezpečnosti dochází k tomu, že některé aktivity ve vojenském sektoru nesouvisí pouze s bezpečnostními

problémy, které by mohly ohrožovat samotný stát. Řada států si udržuje početné ozbrojené síly z důvodu jejich využití v politických nebo ekonomických vztazích. Rozsah využití ozbrojených sil vyplývá z mezinárodního postavení těchto států a jejich členství v bezpečnostních aliancích [1, 9].

U vojenské bezpečnosti je za nejvýznamnější referenční objekt označován stát, proto je někdy tato bezpečnost označována jako státocentrická. Za nejvýznamnější aktéry vojenské bezpečnosti jsou označovány vlády jednotlivých států, které ovlivňují směřování státu a jsou odpovědné za bezpečnost státu. Tito aktéři jsou považováni za významné, protože mohou využít více vojenských prostředků, než jakýkoliv jiný aktér ve vojenské bezpečnosti. Ze zákonného práva mohou vojenské prostředky použít uvnitř státu i mimo stát, což těmto aktérům umožňuje ovlivňovat mezinárodní bezpečnostní prostředí. Z výše uvedených skutečností je patrné, že náplň vojenské bezpečnosti se zaměřuje zejména na jednotlivé státy. Přesto se ve vojenském sektoru lze setkat s dalšími referenčními objekty a aktéry, kteří mají spojitost s vojenskou bezpečností. Tato problematika bude podrobněji rozepsána dále v kapitole 2.2 a 2.3 [9, 10].

Bezpečnostní otázky vojenského charakteru vznikají na základě vnitřních a vnějších procesů jednotlivých států. Pomocí těchto procesů si společnost tvoří a udržuje své systémy vlády. Použití výhradně ozbrojených sil k vládnutí je nedostačující. V tomto procesu je potřeba i politická legitimita a uznání jejích podmínek ze strany vládnoucích i ovládaných subjektů. Na základě této skutečnosti lze říci, že vojenský a politický sektor je vzájemně provázaný i přesto, že se jedná o konceptuálně odlišné oblasti. Vojenská bezpečnost se soustřeďuje v systému vládnutí zejména na odvrácení vnějších a vnitřních hrozeb. Zároveň je vojenská síla využívána i proti nevojenským hrozbám. V případě hrozby vnitrostátního charakteru se vojenská bezpečnost a její prostředky soustřeďují na zachování občanského pořádku, územní integrity a systému vlády proti opozici části obyvatelstva. Příkladem opozice v těchto případech jsou zejména teroristické, zločinecké, revoluční nebo militantně separatistické organizace nebo hnutí. V některých zemích jsou sekuritizovány i neozbrojené opoziční skupiny, aby proti nim mohla vláda využít ozbrojené síly nebo policejní složky pro posílení své moci ve státě. Vojenská bezpečnost je při sekuritizaci vnějších hrozeb popisována na dvou úrovních interakce. Na jedné straně je charakterizována na základě skutečných útočných a obraných schopností a kapabilit jednotlivých států. Na straně druhé je popisována na základě vnímání útočných a obraných záměrů a kapabilit ostatních jednotek. Toto vnímání vnějších hrozeb z pohledu vojenské bezpečnosti může představovat

například obavy z totálního zničení státu, obyvatel a společnosti nebo zastrašování a donucení, které souvisí s konkrétními politickými tématy. Často reakce na tyto hrozby vyplývají z možného vývoje ve vojenských schopnostech než z aktuální situace [9].

Vojenské schopnosti individuálního charakteru jednotlivých států mají největší vliv na proces sekuritizace. Často je síla armády jednoho státu brána jako hrozba pro druhý stát. Tato skutečnost vytváří mezi státy vojenské bezpečnostní dilema, které způsobuje na jedné straně závody ve zbrojení a souhru národní obranné a odstrašující strategie. Na druhé straně dochází k přijímání širokého spektra politických opatření (kontrola zbrojení, vytváření aliancí, redukce zbrojního arzenálu atd.), která mají za cíl utlumit bezpečnostní dilema mezi státy. Jestliže dojde k sekuritizaci vztahů ve vojenském sektoru, tak tato skutečnost ovlivňuje celou jeho náplň. Především se jedná o ovlivnění pomocí nástrojů ozbrojeného donucení jednotlivých států a jejich dopadem a vývojem ve vztazích mezi státy. Zároveň je vojenská kapabilita států a jejich vzájemné působení ovlivněno politickými vztahy mezi těmito státy. V mezinárodním prostředí se vojenská bezpečnost zabývá především, jakým způsobem se využijí ozbrojené síly, jak jejich případné jednání budou vnímat ostatní státy a jaká bude reakce těchto států [9].

2.1 Kodaňská škola

V souvislosti s vojenskou bezpečností je nutné zmínit i Kodaňskou školu, která přinesla nový koncept zkoumání bezpečnosti (sektorový přístup, koncept sekuritizace). Tento nový přístup patří k nejvyužívanějšímu konceptu v rámci bezpečnostních studií. Tradiční přístup k bezpečnosti je rozšiřován o další dimenze (politickou, ekonomickou, sociálně-kulturní, environmentální), kdy cílem bylo rozšířit stávající koncept (vojensko-politický) o nové bezpečnostní hrozby. Zároveň Kodaňská škola v rámci nového konceptu bezpečnosti rozšiřuje oblast referenčních objektů, kdy je tato oblast rozšířena například o mezinárodní a regionální úroveň. Toto rozšířené vnímání bezpečnosti lépe odpovídá dynamice vývoje bezpečnostního prostředí a lépe znázorňuje provázanost jednotlivých bezpečnostních hrozeb napříč sektory. Zmíněný sektorový přístup dle Kodaňské školy je graficky znázorněn níže [1].

Obr. 1. Koncept bezpečnosti dle Kodaňské školy [1], upravil Svrčina 2018

Kodaňská škola se zabývá kromě zkoumání bezpečnosti z hlediska sektorového přístupu i konceptem sekuritizace. Proces sekuritizace hodnotí jednotlivé problémy a na základě výsledků hodnocení dochází k jejich označení za bezpečnostní hrozby. Tento proces ovlivňuje skutečnost, že každá země může mít jinak nastavenou hranici pro definování bezpečnostní hrozby [1].

2.2 Referenční objekty vojenské bezpečnosti

Referenční objekt patří k základním a nejvýznamnějším pojmům bezpečnostní politiky. Za významný je označován především z důvodu, že na jeho bezpečnostní zájmy se odvolávají aktéři bezpečnostní politiky. Své činy a rozhodnutí zdůvodňují, že konali pro dobro a bezpečnost daného referenčního objektu. V tradičním pojetí vojenské bezpečnosti je za jediný referenční objekt označován stát, který je zároveň jediným vykonavatelem síly. Zároveň stát má nejvhodnější strukturu, která je schopna odolávat bezpečnostním hrozbám. Při vojenském ohrožení státu je předpoklad, že jsou ohroženi i jeho obyvatelé a také vláda státu. Po ukončení studené války dochází k rozšiřování a rozvoji konceptu bezpečnosti, což přináší i nové referenční objekty ve vojenské bezpečnosti. Řada států nedokáže do svého fungování začlenit všechny části občanské společnosti. Tento fakt způsobuje, že v těchto zemích převládá mezi vládou a občany značné napětí. Díky tomu vzniká prostor pro tvorbu nestátních referenčních objektů vojenské bezpečnosti uvnitř těchto států i mezi nimi, které usilují o nabytí státnosti [9, 10].

Případným novým referenčním objektem z pohledu vojenské bezpečnosti se stává náboženství. V současném světě je náboženství provázáno s jednotlivými státy nebo národy, že je nelze od nich oddělit a stávají se často symbolem daného státu. Přesto samotné

náboženství doposud nedokázalo plnohodnotně nahradit stát jako referenční objekt vojenské bezpečnosti [9].

Za potencionální referenční objekt lze označit i vnitřní opozici v národním státě. Tato opozice provádí svoji činnost s cílem založení nového státu, kdy se dožadují nároku na samostatnou státnost. Přesto často nemají dostatečnou sílu ke svržení současné vlády nebo k získání nezávislosti na současné vládě. Opozice je představována zejména separatistickými hnutími (Čečenci, Kurdové, Baskové atd.). Dále mezi opozici lze zařadit národy, které nemají vlastní stát a jsou roztroušeni po světě (Palestinci, Srbové) a povstalecká hnutí. Často nároky a činy vnitřní opozice jsou legitimními představiteli státu brány jako ohrožení státní suverenity. Proto je často ze strany státu vůči této opozici použita vojenská síla za účelem zachování svrchovanosti státu a jeho území [9].

Opoziční skupiny představují další možný referenční objekt, kdy na rozdíl od vnitřní opozice nemají žádnou ambici nahradit současnou vládu nebo si založit nový stát. Za představitele opozičních skupin lze zařadit tzv. domobrany nebo milice. Dále k nim patří zločinecké organizace, které mají za cíl provádět své ekonomické aktivity, aniž by se na ně vztahovaly státní kontroly nebo daně. Pro své členy tyto opoziční skupiny představují referenční objekty vojenské bezpečnosti. Často při zhroucení vlády státu dochází k převzetí vlády opoziční skupinou a prosazování jejich vlastních zájmů [9].

Vojenská bezpečnost se zejména soustřeďuje na samotný stát, ale v současné době dochází i k sekuritizaci referenčních objektů, které jsou na systémové a subsystémové úrovni. V těchto případech se jedná například o organizace jako je Severoatlantická aliance (dále NATO) nebo Evropská unie (dále EU). Tyto organizace mají za svůj cíl zajistit společnou bezpečnostní politiku. Za referenční objekty v tomto případě lze zase označit jednotlivé státy. Avšak z jiného úhlu pohledu tyto organizace představují rozsáhlejší referenční objekty. Za tento objekt lze například označit evropskou civilizaci [9].

Vedle států a jiných výše zmíněných referenčních objektů se mohou objevovat stále častěji i některé důležité principy. Jedná se především o principy rovnováhy sil, mezinárodního práva, zájmy mezinárodní společnosti, dodržování lidských práv, nešíření určitých typů zbraní (jaderné, chemické, biologické atd.) a další principy. V pozadí těchto referenčních objektů je zase samotná bezpečnost státu, ale v těchto případech je skryta za výše zmíněné obecné principy [9, 10].

Obr. 2. Přehled referenčních objektů vojenské bezpečnosti

2.3 Aktéři vojenské bezpečnosti

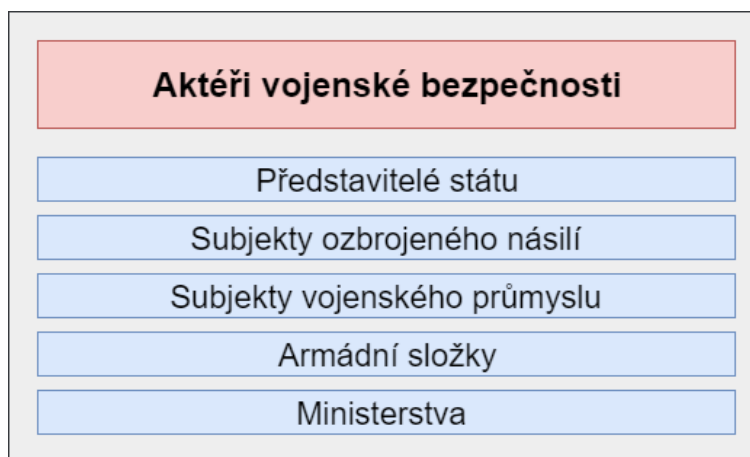
Ve vojenském sektoru je nejčastěji za referenční objekt označován stát. Na základě této skutečnosti jsou jeho představitelé (hlavy států, vlády, státní správa atd.) označováni za hlavní aktéry vojenské bezpečnosti, kteří mají jasně daná pravidla, jak se mohou chovat v otázkách vojenské bezpečnosti. Představitelé státu kromě toho, že mají vliv na vojenskou bezpečnost státu, mohou ovlivnit i obecnější principy (rovnováha sil, dodržování lidských práv, zájmy mezinárodní společnosti atd.). Představitelé státu ovšem nejsou jediní aktéři, kteří ovlivňují vojenskou bezpečnost. Ve vojenském sektoru se lze setkat s řadou aktérů ovlivňující tento sektor, a přesto nepatří do skupiny referenčních objektů. Mezi tyto aktéry lze zařadit subjekty ozbrojeného násilí (vrahy, žoldácké organizace, armádní sbory atd.) nebo subjekty vojenského průmyslu (poskytovatele nebo výrobce vojenských prostředků) [9].

Podjednotky mají schopnost v rámci státu mít vliv na vojenskou nebo zahraniční politiku státu. V některých případech jsou podjednotky schopny jednat v těchto otázkách zcela autonomně. Za nejvýznamnějšího aktéra tohoto typu lze označit samotnou vládu státu, která ve svém volebním období rozhoduje o vojenském sektoru a má nad ním moc. Na základě této skutečnosti mohou využít tuto moc, aby se udrželi u moci, kdy se toto jednání nepodobá s národními zájmy státu. Situace, kdy vláda jedná v zájmu státu nebo svého lze velmi obtížně rozlišit. Způsobuje to skutečnost, že vláda je pro stát oficiálním sekuritizačním aktérem. V demokratických státech je úspěšnost vlády a její přežití spjata s bezpečností

samotného státu, proto je v zájmu těchto vlád ovlivňovat správným způsobem vojenskou bezpečnost. Na druhou stranu v nedemokratických státech dochází k tomu, že vlády v těchto státech mohou sekuritizovat svoji vlastní existenci [9].

Mezi další aktéry vojenské bezpečnosti patří armádní složky, které díky svému postavení mají velký vliv na plánování vojenské strategie státu a případných investic do vojenského sektoru. Do tvorby vojenské strategie však zasahují i další podjednotky, které mají zájem na tvorbě této strategie. Jedná se zejména o ministerstva obrany, financí nebo zahraničních věcí [9].

Aktéry vojenské bezpečnosti, vyjma státního sektoru, najdeme i v soukromém sektoru, kdy se jedná zejména o firmy, které se angažují ve vojenském průmyslu. V minulosti se řada těchto firem snažila pomocí svých obchodních zástupců ve svém zájmu udržovat konflikty a napětí. V současné době jsou firmy ve vojenském průmyslu omezeny vládními licenčními regulacemi. Přesto řada těchto firem i v současnosti má velký vliv a sílu zatlačit na samotný stát, aby firma získala případné zakázky nebo svolení obchodovat s jinými státy [9].

Obr. 3. Přehled aktérů vojenské bezpečnosti

2.4 Vojenské hrozby

Jednotlivé státy vždy vojenským hrozbám přisuzovaly větší význam než ostatním hrozbám, které až na výjimky nemají tolik devastující následky. Vojenské hrozby se od ostatních hrozeb liší zejména v tom, že jsou cílené proti určitému státu a předem zamýšlené. Často tyto hrozby mají za následek přerušení nebo ukončení politických vztahů mezi státy, kdy se problémy (ekonomické, politické a společenské) mezi těmito státy řeší vojenskou silou. V takových konfliktech neexistují žádné hranice pro jednotlivé státy, které v důsledku konfliktu mohou přijít o své politické, ekonomické nebo společenské postavení. Zároveň

vystavují riziku zdraví svých občanů a jejich blahobyt. Konflikt mezi státy může přerůst do většího měřítka, kdy vojenské hrozby mohou ohrožovat celou společnost. V těchto případech jsou nejčastěji pravidla civilizovaného světa zcela ignorována ve prospěch úspěchu v tomto konfliktu. Na základě toho lze vojenské hrozby řadit do kategorie existenčních hrozeb. Často jsou hrozby mezi státy vyhodnocovány na základě vztahů mezi státy a jejich vojenského potenciálu. Přesto při změně vztahů mezi státy dochází k posuzování hrozeb pouze na základě vojenských kapacit případného agresora. Při výpočtu rizik je nutné počítat s vojenským potenciálem protivníka s ohledem na svět a zároveň i s ohledem k vlastnímu vojenskému potenciálu [9].

Kromě výše zmíněných faktorů mohou chápání a zpracování vojenských hrozeb ovlivňovat proměnlivé faktory jako je geografie, historický kontext nebo politika. U zeměpisné polohy státu patří mezi významné veličiny vzdálenost a charakter terénu. U vzdálenosti platí pravidlo, že s narůstající zeměpisnou vzdáleností je pro protivníky obtížnější realizovat vojenské hrozby. Na druhou stranu obrana proti těmto vojenským hrozbám je pro stát snadnější. Proto jsou vojenské hrozby limitovány geografickou polohou. Světové supervelmoci jsou však schopné napadnout jakýkoliv stát na světě. Přesto se většina států obává více svých nejbližších sousedů než supervelmocí. Podobně jako vzdálenost mezi protivníky i terén může snížit nebo zvýšit zranitelnost ve vztahu k vojenským hrozbám. Dalším vlivem na aktuální vnímání a zpracování vojenských hrozeb může mít i historický kontext jednotlivých států i přes to, že jejich současné mezinárodní postavení není stejné jako v minulosti. Politické faktory mohou mít vliv na vojenské hrozby z hlediska toho, jak se aktéři vnímají mezi sebou a jaký význam si přikládají. Dále také záleží na tom, zda se shodnou nebo neshodnou v jejich ideologickém vymezení. Výše zmíněné faktory, které ovlivňují vnímání vojenských hrozeb, neplatí například pro teroristické organizace nebo případné války v kyberprostoru, jelikož se jedná o formy konfliktů, kde například geografické faktory nemají významnou roli. Posledním faktorem, který má dopad na vnímání vojenských hrozeb je mezinárodní postavení jednotlivých států. V tomto případě jde zejména o to, že rozdíly v mezinárodním postavení mohou zapříčinit, že skupina států neuznává politický status jiného státu. Tato situace ve výsledku způsobuje, že dochází k odstranění překážek, které by v jiném případě zabránily použití vojenské síly vůči státu [9].

V souvislosti s vojenskou bezpečností jsou níže uvedeny příklady vojenských hrozeb a z nich plynoucí rizika:

- ozbrojená agrese – využití ozbrojených sil státu proti svrchovanosti, uzemní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu,
- proliferace zbraní hromadného ničení,
- regionální konflikty – vznikají daleko od zájmových států, ale mohou mít později v budoucnosti dopad na bezpečnostní situaci ve světě,
- neaktivita v přijímání potřebných rozhodnutí a nedostačující případná bezpečnostní opatření – tato hrozba navazuje na regionální konflikty, kdy tyto konflikty nejsou řešeny nebo jsou řešeny nedostatečně,
- podcenění nebezpečí agrese,
- nasazení ozbrojených sil mimo území svého státu a s tím související hrozba jejich napadení ze strany partyzánských uskupení na daném území,
- přizpůsobení vojenské akce na základě politických zájmů,
- nedostatečná připravenost ozbrojených sil k obraně vlastního území státu,
- zaostávání ozbrojených sil v oblastech bojové přípravy a zvládání nových technologií,
- rozložení politické moci, ekonomického a vojenského potenciálu v globálním měřítku,
- navýšení obranných výdajů v mimoevropských regionech,
- využívání nevojenských nástrojů a nestátních aktérů v kombinaci s vojenskými nástroji,
- nárůst využívání neidentifikovatelných ozbrojených sil a polovojenských milic,
- narůstající vliv a autonomie nestátních aktérů v mezinárodním systému,
- snazší dostupnost vyspělých technologií,
- kybernetické útoky jako nový způsob vedení války,
- oslabení funkčnosti mezinárodních institucí a organizací důležitých pro bezpečnost a vznik nesouladu mezi velmocemi,
- nestabilní vlády a v důsledku toho rozpad nebo zhroucení států,
- šíření extremismu a náboženské konflikty [1].

2.5 Bezpečnostní politika

Bezpečnostní politiku lze definovat jako vrcholný program státu, který slouží k zajištění vnější a vnitřní bezpečnosti státu. Bezpečnostní politika je stanovena na základě národních zájmů, analýzy a predikce vývoje bezpečnostního prostředí a klasifikace rizik a hrozeb, právních a dalších závazků. V tradičním pojetí se bezpečnostní politika státu skládá z 5 základních částí:

- zahraniční politika,
- obranná politika,
- vnitřní bezpečnost,
- hospodářská politika,
- politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu [1, 11].

Národní zájmy z pohledu bezpečnostní politiky představují hodnoty státu, které chce chránit a na jejichž ochranu uskutečňuje bezpečnostní politiku. Tyto národní zájmy lze rozdělit do tří skupin:

- životní zájmy státu, které představují nejčastěji zachování suverenity, územní celistvosti, politického systému a ochrana obyvatel, kdy zároveň tyto životní zájmy stát chrání i s případným využitím vojenské síly,
- strategické zájmy jsou méně významné než životní zájmy, protože na nich nezáleží v případě existence státu, ale přesto ochrana těchto zájmů přispívá k ochraně životních zájmů státu,
- další významné zájmy, které slouží k uplatnění životních a strategických zájmů státu, kdy tyto ostatní zájmy slouží k posilování odolnosti dané společnosti proti bezpečnostním hrozbám [11].

Analýza a predikce bezpečnostních rizik a hrozeb představuje významnou součást bezpečnostní politiky. Díky této analýze a predikci se snáze určí jakým hrozbám a rizikům bude daný stát vystaven a na základě těchto skutečností může dojít k alokaci omezených zdrojů států do správného sektoru. Provádění predikce těchto bezpečnostních hrozeb a rizik se provádí s využitím bezpečnostní futurologie, kdy vědecky zpracované prognózy umožňují identifikovat budoucí hrozby, vytvářet podporu pro rozhodování a vytvářet podporu pro stanovení strategie. Následně jsou tyto poznatky transformovány do potřebné strategie [11].

Z obecného hlediska lze říci, že bezpečnostní politika se snaží zajistit ochranu státu před vnějším napadením, ochranu státního zřízení, ochranu právního řádu a bezpečnost občanů včetně jejich práv a majetku. Bezpečnostní politika je stanovována zákonodárnými orgány státu, kdy její realizací je pověřena vláda a vybraná ministerstva státu (ministerstvo obrany, vnitra a spravedlnosti). Pro bezpečnostní politiku je důležité, aby stát na její uplatnění měl dostatek finančních i nefinančních zdrojů. Právě stanovení výše možných zdrojů ze strany státu představuje zásadní ohraničení možností pro bezpečnostní strategii státu. Čím více zdrojů si může stát dovolit investovat do bezpečnostní politiky, tím je snazší prosadit jeho bezpečnostní zájmy. Limitem pro bezpečnostní politiku jsou kromě jednotlivých zdrojů i řada právních, morálních, politických, společenských nebo i náboženských aspektů, které zabraňují státům provádět určité aktivity z hlediska bezpečnostní politiky [1, 11].

Bezpečnostní strategie státu představuje základní koncepční dokument bezpečnostní politiky, který stanovuje bezpečnostní hrozby pro daný stát, způsoby a prostředky, jak tyto bezpečnostní hrozby zvládat. Bezpečnostní strategie musí být koncipována tak, aby byla realizovatelná i přes měnící se politickou situaci uvnitř státu. Účelem bezpečnostní strategie je konkretizace a zúžení bezpečnostní politiky pro bezpečnostní systém státu, ozbrojené síly a sbory. Zároveň určuje strategii dosažení stanovených cílů bezpečnostní politiky, stanovuje optimální cestu a slouží také pro plánovací procesy v oblasti bezpečnosti [1, 11].

Východiska bezpečnostní politiky České republiky vycházejí z Ústavy České republiky, konkrétně Ústavním zákonem č. 110/1990 Sb., o bezpečnosti České republiky a Ústavním zákonem č. 300/2000 Sb. Dále vychází bezpečnostní politika z právního řádu, kdy v souvislosti s bezpečnostní politikou je významný zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, protože stanovuje existenci strategického bezpečnostního dokumentu a jeho schvalování vládou [11].

2.6 Obranná politika

Obranná politika je jednou ze součástí bezpečnostní politiky a je nezbytná pro zajištění vojenské bezpečnosti. Účelem této obranné politiky je řešení oblasti vojenské obrany, kdy se jedná zejména o výstavbu a použití ozbrojených sil. Dalším účelem je řešit všeobecnou politiku v rámci obrany státu, která ovšem zahrnuje kromě vojenského sektoru i nevojenské a nestátní sektory. Vláda státu vytváří předpoklady a určuje cíle a priority k zajištění ochrany státu před vnějším napadením, kdy obranná politika je součástí této politiky státu. Zároveň

je závislá na definování jednotlivých chráněných hodnot státu. Obranná politika má nadresortní charakter, kdy je řešena kromě resortu obrany i v dalších resortech. Samotná realizace obranné politiky se dotýká všech obyvatel státu. V minulosti se v souvislosti s obrannou politikou používal termín vojenská politika, která se ovšem zabývala určením cílů a priorit v oblasti ochrany státu před vnějším napadením nebo řešila výstavbu a použití ozbrojených sil [1].

Obrannou politiku vymezuje a upravuje řada legislativních a koncepčních dokumentů, kdy v České republice se jedná o níže uvedené:

- Bezpečnostní strategie České republiky,
- Obranná strategie České republiky,
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky,
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky,
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky [1].

Dílčí závěr

Vojenská bezpečnost je klasifikována jako jedna z oblastí bezpečností futurologie, kdy ji definují jednotlivé zájmy států a aliancí, které se zaměřují na obranu územní integrity těchto subjektů proti aktuálním nebo budoucím bezpečnostním hrozbám. Za nejvýznamnější referenční objekt v oblasti vojenské bezpečnosti je uváděn stát. Přesto se v této oblasti lze setkat i s jinými referenčními objekty. Například se jedná o separatistická hnutí, národy bez vlastního státu, povstalecká hnutí, domobrany, milice, civilizace nebo se v současné době často stávají referenčními objekty obecně důležité principy. Na základě uvedených referenčních objektů je patrné, že nejvýznamnějším aktérem vojenské bezpečnosti jsou představitelé státu, kteří ovšem nejsou jediní aktéři ovlivňující v současné době vojenskou bezpečnost. Za případné aktéry vojenské bezpečnosti lze označit i subjekty ze soukromého sektoru. V těchto případech se jedná zejména o firmy, které podnikají ve vojenském průmyslu a mají zájem ovlivňovat vojenskou bezpečnost. Vojenské hrozby jsou stále pro většinu států brány s větší vážností než ostatní hrozby, které by mohly jednotlivé státy ohrožit. Hrozby vojenského charakteru se liší od ostatních především tím, že jsou cílené a předem zamýšlené. Zároveň existuje řada faktorů, které jednotlivé státy odlišují v jejich vnímání a vyhodnocování vojenských hrozeb.

V souvislosti s vojenskou bezpečností je nutné zmínit i bezpečnostní politiku, která slouží k zajištění vnější a vnitřní bezpečnosti státu. Základním koncepčním dokumentem

této bezpečnostní politiky je bezpečnostní strategie, která popisuje hrozby pro stát. Dále také strategie určuje způsoby a prostředky, jak těmto hrozbám čelit. Za jednu ze součástí bezpečnostní politiky je obranná politika, která je nutná pro zajištění vojenské bezpečnosti. V oblasti vojenské bezpečnosti řeší zejména výstavbu a použití ozbrojených sil a všeobecnou politiku státu v rámci obrany, která obsahuje i činnosti nevojenských nebo nestátních sektorů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA NÁRODNÍCH STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ A BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ

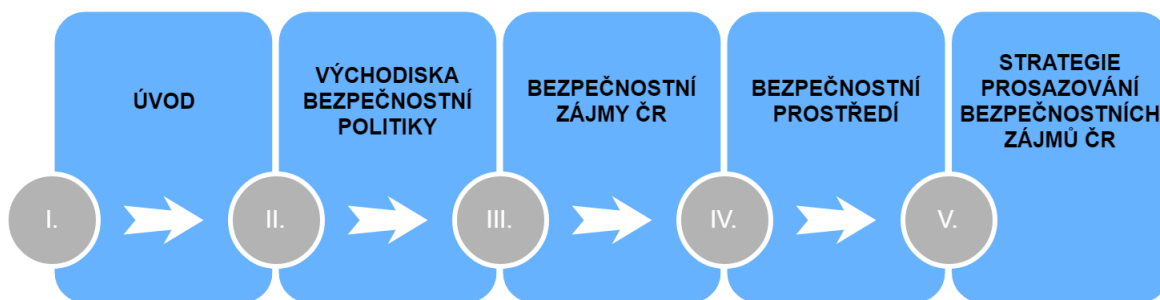
V této části diplomové práce budou analyzovány národní strategické dokumenty a bezpečnostní prognózy z hlediska vývoje bezpečnostních hrozeb vojenského charakteru. První část této kapitoly se zabývá analýzou aktuálních strategických dokumentů ČR. Druhá část kapitoly se zaměřuje na analýzu bezpečnostních prognóz od českých autorů.

3.1 Strategické dokumenty

Národní strategické (koncepční) dokumenty vymezují dlouhodobé cíle z hlediska bezpečnosti ČR, způsoby dosažení těchto cílů a prostředky, které jsou nutné k realizaci dlouhodobých cílů. Tyto dokumenty jsou chápány jako základní bezpečnostní dokumenty, které slouží k tomu, aby byla zajištěna bezpečnost a obrana ČR. Níže jsou uvedeny analýzy nejvýznamnějších strategických dokumentů ČR z hlediska bezpečnostní futurologie a vývoje hrozeb.

3.1.1 Bezpečnostní strategie České republiky 2015

Bezpečnostní strategie ČR 2015, jak bylo uvedeno v teoretické části práce, je základním koncepčním dokumentem bezpečnostní politiky ČR. Na tuto bezpečnostní strategii následně navazují další koncepce a strategie. Na tvorbě *Bezpečnostní strategie ČR* má zásadní vliv zejména Parlament ČR a Kancelář prezidenta. Dále se na tvorbě podílí také zástupci bezpečnostní komunity státní i nestátní sféry. *Bezpečnostní strategie ČR 2015* se skládá z 5 kapitol, kdy jejich přehled je uveden na obrázku níže (Obr. 4).

Obr. 4. Struktura dokumentu *Bezpečnostní strategie ČR 2015*

Dokument uvádí, že ČR se v rámci své bezpečnostní politiky snaží předcházet vzniku ozbrojených konfliktů, kdy k tomu využívá zejména svoji diplomacii. Tento proaktivní přístup ČR z hlediska bezpečnostní politiky je vázán na identifikaci hrozeb, jejich analýzu a

přijetí adekvátních bezpečnostních opatření. V případě vzniku ozbrojeného konfliktu či krize, ČR v první fázi usiluje o řešení této situace pomocí politických a diplomatických nástrojů. Jestliže tyto pokusy selžou, jsou použity ozbrojené síly k ochraně životních či strategických zájmů ČR. Ozbrojené síly jsou hlavním nástrojem pro realizaci obranné politiky, kdy největší část z ozbrojených sil se sestává z Armády ČR (dále AČR). Mezi východiska bezpečnostní politiky ČR dále patří i členství v Severoatlantické alianci (dále NATO) a Evropské unii (dále EU), kdy tato účast ČR z hlediska bezpečnosti přináší výhodu kolektivního zajištění obrany a bezpečnosti. Na druhou stranu se samotná ČR musí také podílet na této kolektivní obraně a poskytnout vojenské síly a prostředky pro obranu spojence. I přes účast v těchto organizacích zůstává pro ČR primárním úkolem zajištění vlastní obrany a bezpečnosti [12].

Bezpečnostní strategie ČR 2015 popisuje změny bezpečnostního prostředí, kdy tyto změny ovlivňují charakter hrozeb, které mohou negativně působit na ČR. V současné době stále více **narůstá počet asymetrických hrozeb**, kdy zdroje těchto hrozeb nebo nositelé mohou mít státní i nadnárodní charakter. Bezpečnost ČR tedy může být ohrožena i konflikty, které se vyskytují za hranicemi Evropy. Tyto vnitrostátní či regionální konflikty jsou způsobeny zejména neschopností představitelů daných států, zajistit bezpečnost svých občanů a demokracii. Proto postupně dochází ke **stírání hranic mezi vojenskými a nevojenskými hrozbami** (např. migrace, kybernetické útoky, pohromy přírodního charakteru atd.), které mohou ohrozit ČR. Na základě těchto skutečností je nutné, při zajištění bezpečnosti a obrany ČR proti jednotlivým hrozbám, využívat vojenské i nevojenské nástroje a prostředky. Samotné ohrožení ČR vojenským útokem je málo pravděpodobné. Na druhou stranu dochází postupně ke snižování bezpečnosti na hranicích Evropy, což může vést k ohrožení některého ze spojenců ČR s využitím vojenské síly. Kromě tradiční vojenské síly mohou být využity i prostředky a nástroje proti spojencům ČR, které jsou **charakteristické pro hybridní válčení** [12].

Bezpečnostní strategie ČR 2015 dále obsahuje přehled hlavních bezpečnostních hrozeb, které mohou ohrožovat bezpečnost a obranu ČR. V tomto základním přehledu bezpečnostních hrozeb lze vidět, že převažují hrozby nevojenského charakteru nad vojenskými. Tento trend nutí ČR přistupovat k bezpečnosti z širšího hlediska a využívat vojenské i nevojenské nástroje, jak bylo uvedeno výše.

Mezi hrozby, obsažené v analyzované *Bezpečnostní strategii ČR 2015*, lze řadit níže uvedené:

- oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně právních závazků v oblasti bezpečnosti,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky,
- negativní aspekty mezinárodní migrace,
- extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí,
- organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita,
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,
- přerušování dodávek strategických surovin nebo energie,
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události [12].

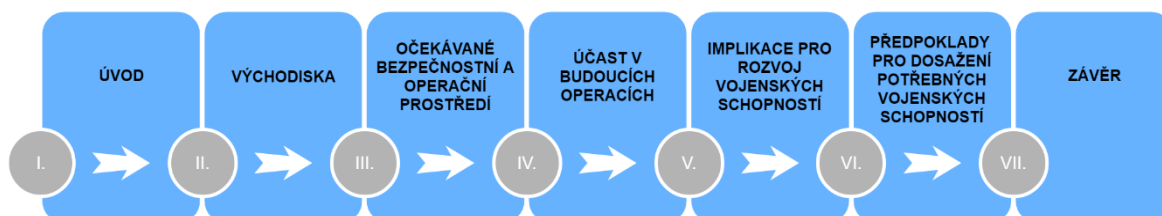
Na závěr analýzy je nutné podotknout, že *Bezpečnostní strategie ČR 2015* popisuje bezpečnost a obranu ČR z obecného hlediska. Například u první hrozby (oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně právních závazků v oblasti bezpečnosti) uvedené v přehledu výše, se hovoří neadresně o státech, které usilují o nové mezinárodní uspořádání. Dokument v tomto případě konkrétně nespecifikuje, že se jedná především o Rusko v souvislosti s anexí Krymu.

Oproti předchozí *Bezpečnostní strategii ČR* z roku 2011 současná strategie navíc popisuje změny bezpečnostního prostředí, zdůrazňuje význam kybernetické bezpečnosti a obranných výdajů. Přesto lze poukázat na to, že v dokumentu se neřeší problematika zajištění bezpečnosti tzv. měkkých cílů, která se v současné době dostává do popředí zájmu a lze předpokládat, že její význam bude narůstat i do budoucna.

3.1.2 Dlouhodobý výhled pro obranu 2030

Dlouhodobý výhled pro obranu 2030 (dále DVO) je rámcový dokument, který by měl sloužit k uskutečnění a prosazení politicko-vojenských ambicí ČR. Tento dokument se snaží určit základní směr rozvoje ozbrojených sil a jejich vojenských schopností a vytvořit rámec pro koncepční dokumenty zejména *Koncepci výstavby armády ČR* (dále KVAČR), kdy

analýza tohoto dokumentu bude uvedena dále v práci. Samotný *DVO* vychází z právních norem a strategických dokumentů, konkrétně z *Bezpečnostní strategie ČR* a *Obranné strategie ČR*. Dále zohledňuje i strategické dokumenty NATO a EU z oblasti vojenství a bezpečnosti. Celkově je dokument rozdělen do 7 kapitol, kdy jejich přehled je uveden na obrázku níže (Obr. 5.).

Obr. 5. Struktura dokumentu *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*

Z hlediska bezpečnostní futurologie jsou v dokumentu přehledně uvedeny hlavní trendy vývoje hrozeb, které mohou ohrožovat bezpečnost a obranu ČR. *DVO* si uvědomuje, že budoucí bezpečnostní a operační prostředí se budou vyznačovat **vysokou dynamikou změn**. Tyto změny se budou týkat všech oblastí, které mají podíl na bezpečnosti a obraně ČR. Zároveň dokument popisuje, že bude docházet stále častěji **k provázanosti mezi vojenskými a nevojenskými hrozbami**. Níže je uveden přehled hrozeb, které jsou uvedené v *DVO* a mohou ohrozit bezpečnost ČR:

- více diverzifikované rozložení politické moci a ekonomického a vojenského potenciálu ve světě,
- prohlubování rozdílů mezi aktéry – globalizace,
- růst obranných výdajů v mimoevropských regionech a Ruské federaci,
- prosazování zájmů pomocí vojenských a nevojenských nástrojů, včetně nestátních aktérů,
- růst vlivu a autonomie nestátních aktérů v mezinárodním prostředí,
- slabé a nestabilní vládnutí, rozpad států, šíření extremismu a náboženské konflikty,
- růst poptávky po strategických surovinách, energii a vodě,
- vyšší dostupnost vyspělých technologií,
- růst závislosti na informačních technologiích,
- nerovnoměrný demografický vývoj – stárnutí populace v rozvinutých zemích a přírůstek populace v rozvojových zemích,
- migrace,

- devastace a změny životního prostředí [13].

Z výše uvedených hrozeb vyplývá, že se bude zvyšovat šance **přímého ohrožení území spojenců ČR**. Zejména se jedná o státy, které jsou situovány na hranicích EU. Zároveň bude docházet ke snižování varovací doby před konvenčními konflikty. Dále budou zneužívány informační technologie a média pro **vedení informační války**. S globalizací se zvyšuje i šance na rychlé **šíření nakažlivých chorob a vzniku pandemií**. Růst obranných výdajů států v mimoevropských regionech nebo v Rusku bude vést **k využívání vojenských prostředků jako nástroj politiky**. Zároveň tyto státy budou pro své vojenské operace využívat stále častěji neidentifikovatelné ozbrojené síly a vést tedy tzv. **hybridní válku**. Rozpadající se státy, nestabilní vládnutí, etnické a náboženské konflikty budou vést postupně **k regionálním krizím**, které v konečném důsledku mohou mít dopad na globální bezpečnost. Proto i vzdálené konflikty v návaznosti na migrační vlny mohou ovlivnit bezpečnost ČR nebo jiných evropských států. Změny životního prostředí budou vést **k nedostatku strategických surovin, vody a energií**, což v budoucnu může zapříčinit snahy o zajištění těchto surovin pomocí vojenské síly. Dále bude **narůstat význam kybernetických útoků**, které mohou mít dopady například na kritickou infrastrukturu, ale i na ozbrojené síly. Bude také pokračovat **šíření zbraní hromadného ničení a nových technologií** využitelných pro vojenství, kdy toto rozšiřování může vést k nárůstu schopností potencionálního protivníka [13].

Analyzovaný *DVO* přehledně popisuje vývoj hrozeb v budoucím operačním prostředí. Přesto dokument nepřináší žádné nové skutečnosti, které by nebyly obsaženy v současných strategických dokumentech. Je to způsobené tím, že dokumenty na sebe často navazují nebo jeden z druhého vycházejí. Řadu hrozeb, které působí i v současnosti, *DVO* pouze promítá do budoucnosti a popisuje jejich vzájemnou provázanost. Přesto nelze vyvrátit, že hrozby působící v současnosti se nebudou vyskytovat i v časovém horizontu 2030, například vojenské aktivity Ruska nebo teroristických organizací.

3.1.3 Koncepce výstavby armády České republiky 2025

Koncepce výstavby armády ČR 2025 představuje základní dokument, který obsahuje požadavky na výstavbu AČR, aby byla schopná zajišťovat obranu ČR. Dále tento dokument určuje strategii k dosažení stanovených požadavků na AČR. v horizontu 2025, kdy je strategie rozdělena na milník 2020 a milník 2025. Celková strategie musí být také nastavena v návaznosti na kolektivní obranu, která je pro bezpečnost a obranu ČR stěžejní. Samotná

koncepce vychází z *Dlouhodobého výhledu pro obranu 2030*, *Bezpečnostní strategie ČR* a *Obranné strategie ČR*. Kromě vyjmenovaných strategických dokumentů ČR musí koncepce brát v úvahu i dokumenty (bezpečnostní a vojenské) NATO a EU. *Koncepce výstavby armády ČR 2025* je rozdělena do 7 kapitol, kdy jejich přehled je znázorněn na obrázku níže (Obr. 6).

Obr. 6. Struktura dokumentu *Koncepce výstavby armády ČR 2025*

Analyzována *KVAČR*, stejně jako dokument *Bezpečnostní strategie ČR 2015*, popisuje **dynamické proměny bezpečnostního prostředí**, kdy predikovat vývoj tohoto prostředí je mnohem obtížnější než v minulosti. S proměnou bezpečnostního prostředí souvisí i **zkracování varovné doby** před jednotlivými hrozbami, které mohou vzniknout velmi rychle a neočekávaně. Dále dokument popisuje, že **přímé ohrožení ČR vojenským útokem je málo pravděpodobné**, ale může docházet k ohrožení území spojenců z řad členů NATO a EU, kteří se nacházejí na hranicích Evropy. Děje se tak na základě toho, že hrozby například v podobě vojenských konfliktů se postupně přesouvají na evropské území. Na základě těchto skutečností *KVAČR* uvádí, že v případě vzniku vojenského konfliktu musí být ČR schopna zajistit vedení obrany země samostatně v počátcích vzniklé hrozby. Jelikož podpora členských států NATO a EU nemusí být v těchto případech okamžitá. Zejména z důvodu délky rozhodovacích procesů těchto států, následnou mobilizací ozbrojených sil a jejich přesunu [14].

Dokument se v případě identifikace hrozeb, které mohou ohrozit ČR, odkazuje na hrozby uvedené v *Bezpečnostní strategii ČR 2015* (kapitola 3.1.1). Zároveň dokument *KVAČR* popisuje nutnost se připravovat na řešení asymetrických hrozeb, které budou v budoucnosti stále více nabývat na významu. Jde zejména o asymetrické hrozby typu: **kybernetické útoky, teroristické útoky, migrace, šíření pokročilých vojenských technologií, negativní dopady zhroutených států nebo militantní separatismus**. Přesto si musí ozbrojené síly ČR zachovat schopnost čelit i **tradičním vojenským hrozbám**. Dále *KVAČR* na základě analýzy současného stavu AČR a vnějšího prostředí identifikuje hrozby, které mohou mít negativní dopad na AČR. Tyto hrozby jsou schopné v konečném důsledku

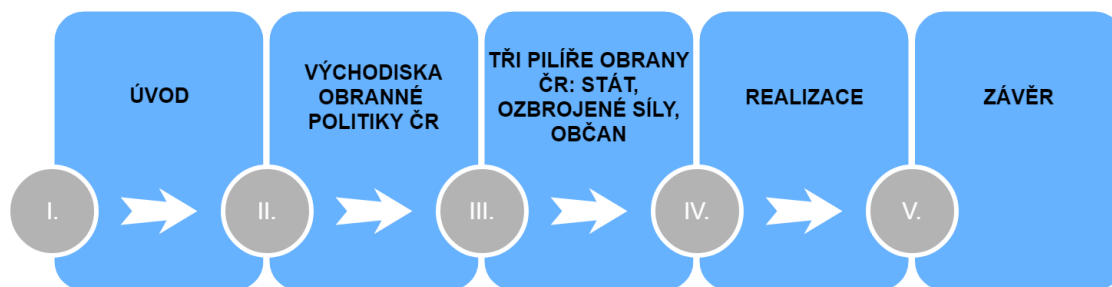
negativně ovlivnit zajištění bezpečnosti a obrany ČR, kdy přehled těchto hrozeb je uveden níže:

- nepředvídatelný vývoj a nestabilita bezpečnostního prostředí,
- nárůst vojenských schopností států a jejich použití v prosazování svých mezinárodních ambicí,
- rostoucí význam asymetrických hrozeb,
- negativní demografický vývoj ČR,
- nedostatečná podpora rozvoje obranného výzkumu a vývoje,
- nepřipravenost obyvatelstva ČR podílet se na obraně státu,
- nedostatečné finanční zdroje pro AČR a politické zadání,
- ztráta klíčových průmyslových kapacit v oblasti vojenství,
- závislost na Rusku v případě dodávek náhradních dílů pro vojenskou techniku [14].

Analyzovaný dokument se zaměřuje především na výstavbu AČR, kdy koncepce výstavby vychází zejména z rozpočtu, který byl slíbený vládou na stanovené období. Tato skutečnost představuje ve výsledku problém, protože *KVAČR* by měla vycházet primárně z potřeb na zajištění efektivní obrany ČR a z analýzy hrozeb ohrožující ČR. Právě hrozby uváděné v *KVAČR* vycházejí z *Bezpečnostní strategie ČR 2015*. Jak bylo uvedeno výše, tyto hrozby nepojmenovávají konkrétně nositele hrozby a jsou brány z obecného hlediska. Proto poznatky využitě v *KVAČR* nemohou být dostačující pro vymezení konceptu výstavby tak, aby dostatečně reagoval na budoucí vývoj hrozeb.

3.1.4 Obranná strategie České republiky 2017

Obranná strategie České republiky 2017 představuje základní strategický dokument, který vymezuje, jak má vláda ČR přistupovat k zajištění bezpečnosti a obrany ČR. Zároveň vymezuje způsoby naplnění hlavních úkolů ozbrojených sil ČR v návaznosti na obranné plánování. Tento strategický dokument navazuje na *Bezpečnostní strategii ČR 2015* a zohledňuje vojenské a bezpečnostní dokumenty NATO a EU. Struktura dokumentu, uvedená na obrázku níže (Obr. 7), byla převzata z *Obranné strategie ČR* z roku 2012.

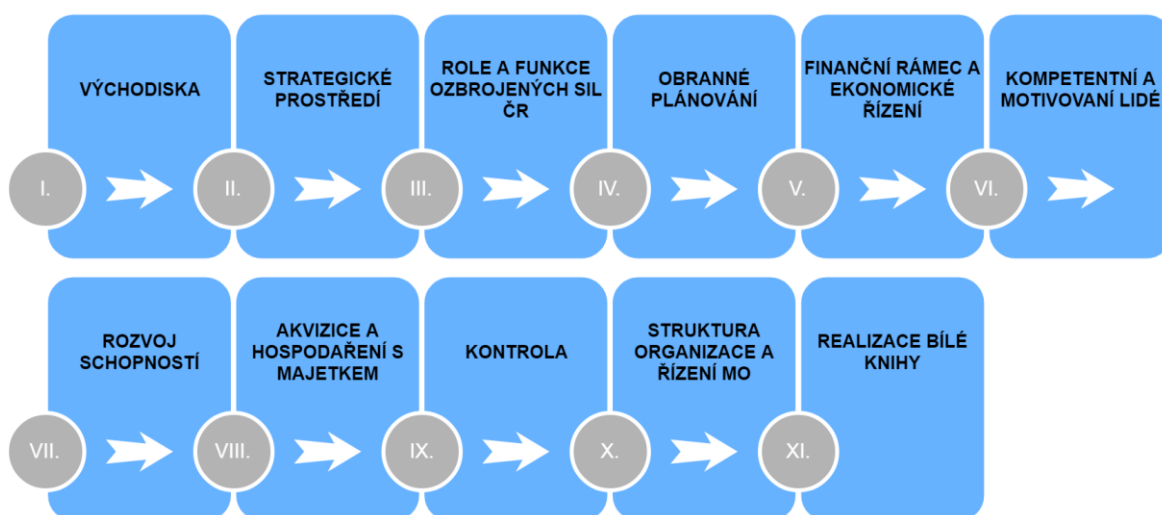
Obr. 7. Struktura dokumentu *Obranná strategie ČR 2017*

Obranná strategie ČR 2017 reaguje na **změny v bezpečnostním prostředí**. Dokument považuje na východě za hrozbu Ruskou federaci, která se snaží **prosadit svoje mocenské ambice s využitím ozbrojených sil**. Zároveň používá **nástroje hybridního válčení** (dezinformační aktivity a kybernetické útoky) proti členským zemím NATO a EU. Dále dokument bere za hrozbu **nestabilitu států** v oblasti od severní Afriky až po Afghánistán. Nestabilita v jednotlivých zemích je způsobena nestátními aktéry (Islámský stát a další teroristické organizace), kdy výsledkem je ohrožení bezpečnosti samotné Evropy. Z této situace tedy vyplývají následující hrozby pro ČR a další evropské státy: **radikalizace obyvatelstva, terorismus, extremismu, organizovaný zločin a ilegální migrace**. Současně dokument uvádí potřebu zabývat se hrozbami v podobě **kybernetických útoků a informační války**. Dokument zdůrazňuje význam **zajištění kolektivní obrany a bezpečnosti** v rámci NATO a EU. Stejně jako u předchozích analyzovaných dokumentů tak i *Obranná strategie ČR* považuje **přímé ohrožení ČR vojenským útokem za málo pravděpodobné**. Přesto může dojít k ohrožení bezpečnosti některého členského státu NATO nebo EU pomocí přímého vojenského napadení. Dokument na základě těchto skutečností zdůrazňuje, že zajištění obrany a bezpečnosti před hrozbami nekončí na hranicích ČR, ale že obrana a bezpečnost musí být zajišťována v mezinárodním rámci [15].

V analyzovaném dokumentu není kapitola zabývající se primárně vývojem hrozeb, které mohou ohrožovat bezpečnost ČR, jako v předchozích analyzovaných dokumentech. Přesto je v kapitole zabývající se východisky obranné politiky zmíněn krátký přehled budoucího vývoje hrozeb, které mohou ohrožovat ČR případně její spojence. Dokument v této části konkrétně pojmenovává hrozby, kdy se jedná zejména o asymetrické hrozby, které plynou převážně ze situace v severní Africe a na Blízkém východu. Z dokumentu je patrné, že ČR je závislá na kolektivní obraně a zároveň obranyschopnost ČR závisí na existenci dlouhodobě dostatečného zdrojového rámce.

3.1.5 Bílá kniha o obraně 2011

Bílá kniha o obraně 2011 (dále BKO) představuje souhrnný koncepční dokument, který vymezuje roli a funkci ozbrojených sil ČR, cíle a směr rozvoje jejich schopností. Cílem je analyzovat celkový stav ozbrojených sil ČR společně s Ministerstvem obrany a definovat konkrétní cíle pro stabilní rozvoj resortu obrany. *BKO* byla vytvořena v souladu s *Bezpečnostní strategií ČR* a se *Strategickou koncepcí NATO* z roku 2010. Zároveň dokument navazuje na *Vojenskou strategii ČR* z roku 2008 a *Dlouhodobou vizi resortu Ministerstva obrany ČR* z roku 2008. *BKO* je členěna do 11 kapitol, kdy jejich přehled je uveden na obrázku níže (Obr. 8). Z hlediska vývoje hrozeb je stěžejní druhá kapitola o strategickém prostředí.

Obr. 8. Struktura dokumentu *Bílá kniha o obraně 2011*

BKO popisuje budoucí **dynamické změny bezpečnostního prostředí, různorodost aktérů a propojení jednotlivých bezpečnostních hrozeb**. Zároveň dokument uvádí, že bezpečnostní hrozby budou mít nestátní a nadnárodní charakter, což povede k **zanikání hranic mezi vnější a vnitřní bezpečností státu**. Dopad jednotlivých hrozeb bude také mnohem obtížnější lokalizovat a předpovídat. Přesto **přímé ohrožení území ČR vojenským útokem je v blízké budoucnosti málo pravděpodobné**. Pro řešení jednotlivých bezpečnostních hrozeb bude zapotřebí využít vojenské i nevojenské nástroje a prostředky, kdy budou převládat v euroatlantickém prostoru především hrozby ohrožující bezpečnost s využitím nekonvenčních prostředků. Dále dokument zmiňuje v budoucnu **nárůst asymetrických hrozeb**.

Přehled bezpečnostních hrozeb a rizik, které jsou uvedeny v *BKO* a mohou v budoucnu ohrozit bezpečnost ČR, je uveden níže:

- šíření zbraní hromadného ničení,
- terorismus,
- kybernetické útoky,
- narušení kritické infrastruktury,
- oslabování organizací globální a regionální spolupráce,
- ohrožení funkčnosti mechanismů kooperativní bezpečnosti a vznik konfliktu mezi velmocemi,
- místní a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru nebo v jeho okolí,
- migrace,
- nestabilita vlád a vznik slabých či zhroutených států,
- politický, ekonomický či vojenský nátlak pro prosazení mocenských ambicí,
- regionální ekonomická, politická, environmentální, společenská a demografická nestabilita,
- nedostatek strategických surovin,
- nevyvážený geografický vývoj,
- organizovaný zločin a extremismus,
- humanitární katastrofy, přírodní pohromy a průmyslové havárie [16].

BKO má přehledně zpracovanou problematiku vývoje bezpečnostních hrozeb, kdy nejdříve dochází k provedení analýzy bezpečnostního prostředí a na základě této analýzy jsou následně identifikovány hrozby pro ČR. Jednotlivé hrozby jsou dostatečně popsány, ale přesto jsou neadresné, což stěžuje identifikaci jednotlivých aktérů.

3.2 Prognózy

V následující části práce jsou analyzovány prognózy českých autorů, které se zaměřují na bezpečnost ČR a Evropy. Jednotlivé bezpečnostní prognózy jsou publikované prostřednictvím sborníků, knih a článků. Vybrané články byly publikovány v odborném recenzovaném periodiku *Vojenské rozhledy*, který vydává Univerzita obrany.

3.2.1 Limity, dilemata a výzvy evropské bezpečnosti a obrany v čase nejistoty

M. Balabán v článku hodnotí současný stav evropské bezpečnosti a její možnou budoucnost na základě několika klíčových událostí: nárůst politické a ekonomické síly nezápadních aktérů, ekonomické problémy ČR, Evropy a USA, dynamiku změn bezpečnostního prostředí v návaznosti na bezpečnostní hrozby, pokles obranných výdajů členských států EU, ukrajinský konflikt a přístup ke kolektivní bezpečnosti v rámci NATO [17].

Autor uvádí **nárůst vlivu nezápadních aktérů** na mezinárodním poli, kdy má na mysli zejména Čínu a její globální ambice. Dále mezi tyto nezápadní aktéry lze řadit Rusko, Turecko, Indii a Brazílii. U těchto nezápadních aktérů dochází ke zvyšování ekonomické, politické a vojenské síly. Rostoucí ekonomické a politické problémy západních demokracií umožňují zvyšovat vliv výše zmíněných nezápadních aktérů. EU se zaměřuje na své vnitřní problémy, kdy se snaží zamezit zhroucení eura a zachování své hospodářské stability. Tato krize v EU odhaluje napětí a rozdíly mezi jednotlivými členskými státy, což v budoucnu může vést ve společnosti k nedůvěře ve fungování EU. Výsledkem těchto skutečností může být **vzestup a popularita populistických a extremistických hnutí** v budoucnosti. Autor dále v článku uvádí, že **snižování obranných výdajů** členských zemí NATO a EU může mít za následek neochotu těchto států nasazovat ozbrojené síly v mezinárodních operacích proti bezpečnostním hrozbám. Na základě toho by mělo docházet mezi členskými státy ke společným nákupům a provozování vojenské techniky, vytvoření společné logistiky během operací a další [17].

Dle autora **Rusko a jeho mocenské ambice** představují pro členské státy NATO a EU hrozbu v budoucnosti, jelikož se dříve tyto státy podílely na řešení konfliktů mimo evropské území, ale **Rusko-Ukrajinský konflikt** naznačuje, že hrozba konfliktů se přesunuje stále blíže k hranicím Evropy. Zároveň varovací doba konfliktu se výrazně snižuje a bude tedy potřeba na tyto hrozby rychleji reagovat v rámci NATO nebo EU. Dále autor popisuje nárůst možnosti **vedení hybridních válek**, kdy Rusko tuto asymetrickou taktiku využilo ve výše zmiňovaném konfliktu na Ukrajině a je předpoklad, že tento způsob může být využit v budoucnu i jinými nezápadními aktéry. Autor uvádí v článku, že v budoucnu by se mělo **Německo stále více bezpečnostně angažovat na evropské úrovni** v důsledku odchodu Velké Británie z EU. Na druhou stranu je v článku uvedeno, že angažovanost Německa v oblasti bezpečnosti na globální úrovni je méně pravděpodobná díky postoji německé veřejnosti a významné části politických elit [17].

Článek popisuje, že hrozby v blízkosti evropského území vycházejí z **dlouhodobých sociálních, ekonomických, etnických a náboženských problémů**. Zároveň je pro tyto hrozby charakteristické, že **mohou vzniknout náhle a rychle se rozvíjet**, kdy tyto skutečnosti nutí přijímat improvizovaná a nedostatečná bezpečnostní opatření. Výsledkem výše zmíněných problémů je vznik ozbrojených konfliktů, které mají za následek **nárůst nelegální migrace** směrem na evropské území. Dle autora je tento nárůst nelegální migrace z ozbrojených konfliktních zón, důsledkem **špatně zvolených strategických řešení** ze strany NATO a EU. Dále autor zdůrazňuje **nárůst nestability na Blízkém východě**, kdy se tato situace může v budoucnosti stát vážnou hrozbou pro vnitřní bezpečnost EU. Dochází k tomu, že radikální islamisté z Evropy se podílejí na ozbrojených konfliktech na Blízkém východě, kde získávají bojové zkušenosti. Tyto zkušenosti mohou následně v budoucnosti využít pro **uskutečnění teroristických útoků** na evropském území. Na závěr autor uvádí, že při přijímání bezpečnostních opatření je nutné brát zřetel na dopad těchto opatření, aby nedocházelo ke vzniku nových nepřátel nebo k eskalaci ozbrojených konfliktů [17].

3.2.2 Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050

Autoři V. Řiháčková a T. Weiss popisují v rámci příspěvku současnou situaci Evropy a její další budoucí vývoj. V úvodu autoři upozorňují na budoucí bezpečnostní problém v podobě **nedostatku strategických surovin** dovážených na evropské území, na kterých je evropská ekonomika závislá. Dále autoři uvádí, že i v budoucnu bude **centrem bezpečnostních zájmů a případných konfliktů Blízký východ, jihovýchodní Asie, Afrika a Jižní Amerika**. Přesto pozornost EU bude směřovat pouze na oblast Blízkého východu a Afriky, které představují pro evropské území největší bezpečnostní hrozbu. Autoři upozorňují i na vzrůstající **problém demografického vývoje**, který je spojen s nekontrolovanou migrací obyvatel z nezápadních států. V řadě evropských států v důsledku migrace dochází k odmítání soužití s přistěhovalci, a proto **narůstá popularita extremistických a populistických stran**, které ve svých programech odmítají multikulturní soužití [18].

Dále autoři uvádějí, že **pravděpodobnost konvenčního útoku na členské státy EU je velmi malá**. Státy EU budou muset čelit zejména bezpečnostním hrozbám, které nelze řešit pomocí tradiční vojenské síly. Například se jedná o **terorismus nebo šíření zbraní hromadného ničení**. Dle autorů je tedy nutné v blízké budoucnosti přizpůsobit ozbrojené síly tak, aby byly schopné rychle a účinně reagovat na případné bezpečnostní hrozby a

zároveň musí být schopné působit i mimo evropské území. Reforma ozbrojených sil jednotlivých států EU je, ale závislá na vynaložených výdajích na obranu, které jsou například oproti USA stále výrazně nižší. Autoři proto uvádí, že **evropská obrana bude nadále spoléhat na kolektivní obranu v rámci NATO**. Autoři zároveň zdůrazňují, že USA bude v budoucnu směřovat svoji pozornost především do Asie a na Blízký východ, proto lze předpokládat, že se nebude už tolik podílet na zajištění bezpečnosti na evropském území. Autoři dále uvádějí, že se bude EU snažit snížit energetickou závislost na Rusku. Na druhou stranu autoři očekávají, že díky **diverzifikaci ruských zdrojů surovin** bude Rusko postupně ztrácet svoji pozici na trhu. Přesto lze očekávat konflikty s Ruskem v oblasti Kaspického moře a v Asii. Závěrem se autoři zabývají vztahem EU s Islámských státem. Je pravděpodobné, že i v budoucnu zůstane **Blízký východ a severní Afrika zásadní oblastí a hlavní konfliktní zónou**, což způsobují zejména teroristické organizace působící v těchto oblastech. Přesto tyto oblasti zůstávají prioritou pro bývalé koloniální mocnosti a USA. Autoři v textu také zdůrazňují, že **přijetí Turecka do EU** nemusí vyvolat požadovaný efekt v islámském světě a situace se na druhou stranu může výrazně zhoršit [18].

3.2.3 Evropa ve světě bez Západu

M. Balabán ve svém retrospektivně sepsaném scénáři popisuje **přesun těžiště světových událostí do východní a jižní Asie**. Zároveň dochází **k nárůstu vlivu nezápádních států** v mezinárodním prostředí, které se **formují do nových velmocí**. Za nově vznikající velmoc označuje autor Čínu, která zvládla nejlépe dopady globální ekonomické krize a ve výsledku tuto krizi využila jako zdroj dalšího ekonomického růstu v globálním prostředí. Dále je autorem ve scénáři uvedena krize americké ekonomiky, která zapříčinila oslabení americké vojenské síly. Na základě této skutečnosti USA sáhla k výraznému **omezení vojenské přítomnosti a podpory bezpečnosti v Evropě**. V důsledku **snížování vojenských rozpočtů** jednotlivých členských států NATO, docházelo uvnitř organizace ke sporům, které se týkaly jednotlivých zájmů a vytyčení cílů působnosti NATO (například Spojené království nechce další vojenskou účast v jihoasijské oblasti), což v konečném důsledku vedlo **k neakceschopnosti NATO**. Autor dále uvádí, že kromě krize v NATO probíhaly současně i krize v EU (**krize eurozóny, krize evropského vládnutí, krize demokracie**). Z pohledu bezpečnosti je významná krize demokracie, kdy v období této krize docházelo **k nárůstu významu populistických hnutí** [19].

Autor také zmiňuje bezpečnostní krize, které vyústily ve tři ozbrojené konflikty. Za nejvýznamnější lze označit konflikt mezi Jordánskem, Sýrií a Izraelem, který se postupně rozšířil na celé území Blízkého východu a způsobil nedostatek dodávek ropy do EU. Autor uvádí, že tyto krizové situace v bezpečnostním prostředí vedly k tomu, že se představitelé EU rozhodli **vybudovat společnou Evropskou armádu**. Toto rozhodnutí bylo i důsledkem **zhoršujícího se demografického vývoje** a snižování počtu potenciálních rekrutů do ozbrojených sil. Na základě rozhodnutí o vybudování Evropské armády došlo **k přeměně NATO na Transatlantickou bezpečnostní radu** (dále TASC), kdy členem této organizace bylo i Rusko. TASC musela řešit zejména tyto bezpečnostní hrozby: **degradaci životního prostředí, pandemie závažných chorob a radikalizaci velkých sociálních skupin**. V závěru autor popisuje reformu OSN, která vedla k vytvoření regionální federace organizací. OSN v této podobě byla mnohem efektivnější v předcházení a řešení konfliktů. Zároveň se na řešení konfliktů přímo vojensky podílí i Čína [19].

3.2.4 Česká republika bez strategických inovačních ambicí

A. Rašek ve své prognóze **popisuje přesun těžiště z euroatlantické oblasti do oblasti východní a jižní Asie**, která se stala středem vývoje světových událostí. Zároveň se objevují náznaky krize v EU, kdy nakonec **došlo ke vzniku těchto krizí v rámci EU**. Dále autor uvádí, že dochází **k oslabování amerických vojenských schopností v důsledku snižování obranného rozpočtu USA**. Z tohoto důvodu dochází **ke snižování počtů amerických vojáků působících na evropském území**. Přesto si USA udržují světové postavení ve vojenské oblasti. Autor také zmiňuje **migraci** směrem do Evropy, která měla ohnisko především v Africe. Dále autor uvádí podporu ČR při vzniku **Evropské armády, protiraketové obrany a TASC**. V ČR také dochází k postupnému **mizení tradičních politických stran z politické scény**, kdy tyto tradiční strany byly **nahrazeny apolitickými a populistickými stranami**. Tyto nové strany získávají finanční prostředky od lobbistů, kteří tak získávají možnost měnit politickou moc v jejich prospěch. V jednotlivých vládních resortech ČR nedochází vůbec ke strategickému řízení na úrovni státu. Veřejnost pro prosazení svých zájmů využívá petice a demonstrace. ČR se v oblasti bezpečnosti spoléhala na společnou Evropskou armádu a nové bezpečnostní vazby v transatlantické oblasti [20].

3.2.5 Česká obranná politika – kritické hodnocení a doporučení

J. Procházka a L. Dyčka analyzují klíčové hnací síly a opatření, která jsou prováděna v oblasti politické, ekonomické, vojenské, správní a společenské. Cílem článku je následně

zhodnotit obrannou politiku ČR a její účinnost. Zároveň autoři v závěru článku poskytují doporučení k zajištění lepší připravenosti a reakceschopnosti ozbrojených sil a obranného průmyslu ČR na případné bezpečnostní hrozby [21].

Autoři v úvodu článků předkládají průběžné trendy v oblasti bezpečnostních hrozeb, které jsou z větší části přebírány ze strategických dokumentů ČR. Přehled jednotlivých hrozeb je uveden níže:

- mocenské ambice Ruska,
- nelegální migrace z oblasti Blízkého východu a severní Afriky směrem na evropské území,
- terorismus,
- kybernetické útoky,
- hybridní, asymetrická a informační válka [21].

Dále mohou mít dle autorů vliv na bezpečnostní politiku ČR v budoucnu tyto faktory: Brexit, tlak ze strany USA na dodržení stanovené úrovně (2% HDP do roku 2024) uvolněných finančních prostředků k zajištění kolektivní obrany, postavení Turecka v organizaci NATO. V reakci na Brexit je probírána ze strany autorů článku možnost **vytvoření společné armády EU**, která by sloužila zejména k ochraně hranic EU. Vytvořená armáda EU by v konečném důsledku mohla pouze oslabit NATO. Autoři dále zdůrazňují využití Brexitu pro posílení vojenské spolupráce mezi ostatními členskými státy EU, což by vedlo k pozitivnímu rozvoji evropské obrany a lepší reakci na bezpečnostní hrozby. Autoři uvádí také nutnost **navýšit výdaje na obranu**, kdy je na členy NATO vyvíjen tlak ze strany USA, které se v budoucnosti chtějí méně angažovat na bezpečnosti na evropském území. Řada států už začala s navyšováním svých obranných výdajů zejména z důvodu **nárůstu mocenských ambicí Ruska**, které byly demonstrativně prezentovány v rámci anexe Krymu. Autoři v článku zmiňují také fakt, že měnicí se politický status Turecka může nepřímo ovlivnit bezpečnostní politiku ČR a Turecko v konečném důsledku může představovat bezpečnostní hrozbu pro ČR i další evropské státy. Autoři zdůrazňují, že **kolektivní obrana v rámci NATO** je pro ČR stále stěžejní. Na druhou stranu je zapotřebí zvyšovat soběstačnost státu v otázkách bezpečnosti a vojenských schopností a více přispívat k obrannému posílení EU. Toho jde docílit **navýšením obranných výdajů**. Přesto navýšení finančních prostředků na obranu nezaručí zvýšení obranného potenciálu ČR bez jasně stanovené strategie

modernizace a rozvoje. Autoři na závěr uvádí, že **kybernetický prostor** je brán jako oficiální oblast válčení [21].

Dílčí závěr

Analyzované národní strategické dokumenty se snaží vymezit dlouhodobé cíle, způsoby dosažení těchto cílů a prostředky k zajištění bezpečnosti a obrany ČR. Strategické dokumenty se tedy zejména zaměřují na bezpečnost ČR, ale řada z nich je v souladu se strategickými dokumenty EU a NATO. Tyto skutečnosti ukazují, že bezpečnost ČR je provázána s bezpečností Evropy a ČR musí brát v potaz i takové bezpečnostní hrozby, které ČR přímo nehrozí. Bezpečnostní hrozby jsou zpravidla ve strategických dokumentech popisovány z obecného hlediska, což znesnadňuje určení zdroje hrozeb.

Čeští autoři se ve svých bezpečnostních prognózách zabývají bezpečností ČR i samotné Evropy a snaží se identifikovat budoucí bezpečnostní hrozby. Oproti strategickým dokumentům jsou v prognózách bezpečnostní hrozby uváděny konkrétněji a čtenář snadno zjistí, kdo je případným původcem hrozby. Níže je uvedena tabulka (Tab. 1) s přehledem analyzovaných národních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz.

Tab. 1. Přehled analyzovaných národních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz

Název	Rok vydání	Zpracovatel	Rozsah	Dostupnost
Bezpečnostní strategie ČR	2015	MZV ČR	24 s.	online
Dlouhodobý výhled pro obranu 2030	2015	MO ČR	24 s.	online
Koncepce výstavby armády ČR 2025	2015	MO ČR	15 s.	online
Obranná strategie ČR	2017	MO ČR	16 s.	online
Bílá kniha o obraně	2011	MO ČR	168 s.	online
Limity, dilemata a výzvy evropské bezpečnosti a obrany v čase nejistoty	2016	Miloš Balabán	22 s.	online

Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050	2006	Věra Řiháčková, Tomáš Weiss	17 s.	online
Evropa ve světě bez Západu	2012	Miloš Balabán	6 s.	online
Česká republika bez strategických inovačních ambicí	2012	Antonín Rašek	6 s.	online
Česká obranná politika - kritické hodnocení a doporučení	2017	Josef Procházka, Lukáš Dyčka	19 s.	online

4 ANALÝZA ZAHRANIČNÍCH BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ

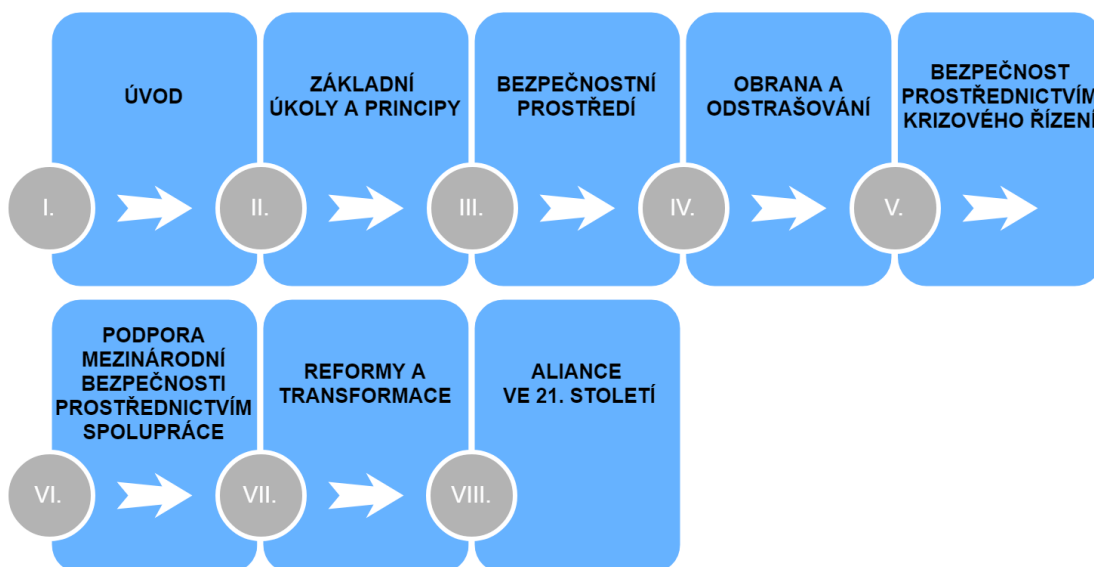
Tato kapitola diplomové práce zahraniční strategické dokumenty a bezpečnostní prognózy z hlediska vývoje bezpečnostních hrozeb vojenského charakteru. První část této kapitoly se zabývá analýzou aktuálních strategických dokumentů NATO, EU a zahraničních států. Druhá část kapitoly se zaměřuje na analýzu bezpečnostních prognóz od zahraničních autorů a organizací.

4.1 Strategické dokumenty

Níže jsou uvedeny analýzy strategických dokumentů NATO a EU z hlediska bezpečnostní futurologie a vývoje hrozeb.

4.1.1 Strategická koncepce NATO 2010

Tento dokument představuje základní koncepci, která určuje ambice, úkoly, schopnosti a nástroje NATO. Představuje doplněk k zakládajícím smlouvám NATO. Zároveň se dokument promítá do národních strategických dokumentů jednotlivých členských států NATO. Strategická koncepce NATO je členěna do 8 kapitol, kdy přehled jednotlivých kapitol je uveden na obrázku níže (Obr. 9).

Obr. 9. Struktura dokumentu Strategická koncepce NATO

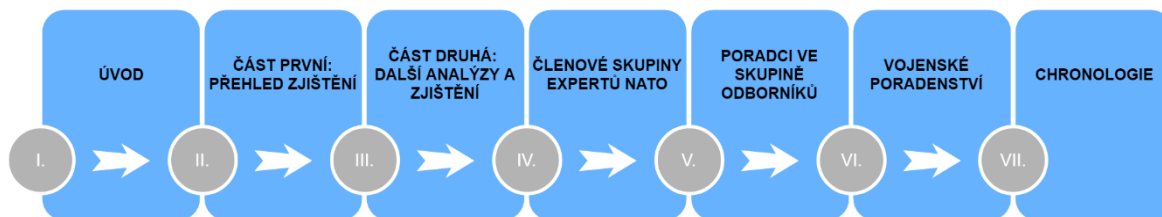
Strategická koncepce NATO 2010 zpracovává problematiku bezpečnostních hrozeb, které mohou ohrozit bezpečnost členských států NATO. Níže jsou uvedeny jednotlivé bezpečnostní hrozby popsány v dokumentu:

- pravděpodobnost konvenčního útoku na členské státy je velmi malá. Přesto ho nelze ignorovat, jelikož řada nezápadních aktérů se snaží získat moderní vojenské prostředky, které v konečném důsledku mohou mít vliv na mezinárodní stabilitu a euroatlantickou bezpečnost,
- šíření balistických raket a rostoucí hrozba jejich použití v euroatlantické oblasti,
- šíření jaderných zbraní a dalších zbraní hromadného ničení,
- mezinárodní terorismus a rozšiřování extremistických skupin do oblastí zájmů NATO,
- zhroucené, nestabilní nebo rozpadající se státy a konflikty mimo hranice NATO,
- kybernetické útoky,
- ohrožení energetické bezpečnosti, kdy řada členských států NATO bude více závislá na dodávkách energie ze zahraničí,
- hrozba z oblasti nových moderních technologií – vývoj laserových a elektronických zbraní,
- degradace životního prostředí a nedostatek strategických surovin [22].

Dokument dále hovoří o tom, že na prvním místě ohrožení NATO a jeho členských států jsou **konvenční vojenské konflikty, které využívají balistické střely**. Dokument zmiňuje také, že **krize a konflikty za hranicemi NATO** mohou negativně ovlivnit bezpečnostní situaci členů NATO. V případě **jaderných zbraní** NATO upřednostňuje řešení v podobě celkového odzbrojení, ale přesto NATO v dokumentu zmiňuje, že využívá jaderné zbraně jako způsob k odstrašení případných nepřátel. Dokument také zdůrazňuje, že nejlepším způsobem, jak zabránit bezpečnostním hrozbám je jim předcházet [22].

4.1.2 NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení

Dokument *NATO 2020* představuje analýzu a doporučení skupiny odborníků pro novou *Strategickou koncepci NATO*. Lze tedy tento dokument označit jako základní rámec pro tvorbu *Strategické koncepce NATO*, která byla přijata v roce 2010. Zároveň přináší důležité úvahy a návrhy, které jsou využitelné pro stanovení cílů, úkolů a schopností NATO. Dokument je rozdělen do 7 kapitol, kdy přehled jednotlivých kapitol je uveden na obrázku níže (Obr. 10).

Obr. 10. Struktura dokumentu NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení

Dokument uvádí, že základním závazkem NATO je **kolektivní ochrana**. Na základě této skutečnosti dochází k ochraně jednotlivých členů před bezpečnostními hrozbami. Přesto kolektivní ochrana musí být také podpořena plánováním nepředvídaných událostí. Dokument se také zabývá **přímým vojenským útokem**, kdy pravděpodobnost napadení některého z členského státu NATO je malá. Oproti tomu **nekonvenční hrozby** (využití zbraní hromadného ničení, terorismus, kybernetické útoky atd.) mají větší pravděpodobnost ohrožení bezpečnosti členských států NATO, kdy i vzdálené konflikty mohou ohrozit bezpečnostní prostředí v Evropě. Dokument dále zdůrazňuje, že NATO je regionální organizací a ne globální. Z hlediska **dynamiky změn bezpečnostního prostředí** dokument doporučuje mezi členskými státy spolupráci a výměnu informací s ohledem na přezkoumání nekonvenčních nebezpečí a situací, které v konečném důsledku mohou vyžadovat mimořádnou mezinárodní reakci. Dokument zmiňuje i vztah mezi NATO a Ruskem, kdy **NATO nepovažuje Rusko za vojenskou hrozbu**. Přesto je v dokumentu naznačeno, že existují pochybnosti na obou stranách o záměrech a politických ambicích toho druhého. Zároveň lze najít i společné zájmy (nešíření zbraní hromadného ničení, kontrola zbraní, boj proti terorismu, námořní bezpečnost a boj proti obchodu s drogami), které by v budoucnu mohly prohloubit spolupráci mezi NATO a Ruskem. Dokument zdůrazňuje úsilí NATO v zabránění **šíření zbraní hromadného ničení**. Dále je v dokumentu uveden **nárůst kybernetických útoků**, kdy je zapotřebí napříč členy NATO rozvíjet řadu schopností kybernetické obrany zaměřenou na účinnou detekci a odrazení útočníka. Dokument také zdůrazňuje **problematiku nestabilních a zhroucených států**, kde se mohou formovat **teroristické organizace**. Dále dochází k uvědomění si, že v případných konfliktech mohou být využity **hybridní nástroje válčení**. Zároveň dokument popisuje **nárůst asymetrických hrozeb**, které jsou často provázány s tradičními vojenskými hrozbami [23].

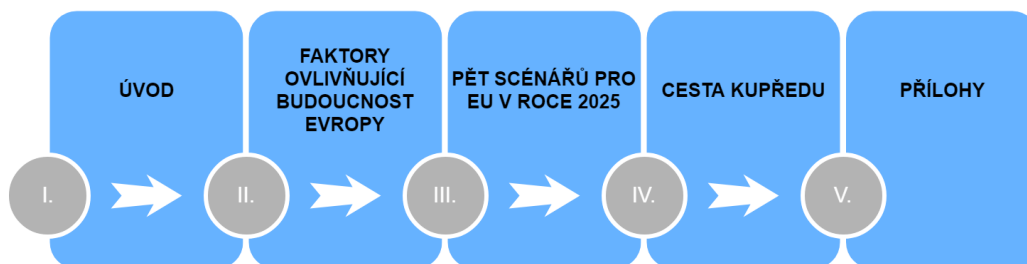
V analyzovaném dokumentu kromě výše zmíněných bezpečnostních hrozeb je uveden samostatný přehled hrozeb, které mohou v budoucnu ovlivnit členské státy NATO:

- šíření zbraní hromadného ničení,

- mezinárodní terorismus,
- přetrvávající regionální, národní, etnické a náboženské konflikty v nezápádních zemích,
- zranitelnost informačních systémů,
- nedostatek strategických surovin,
- demografické změny a vývoj,
- degradace životního prostředí [23].

4.1.3 Bílá kniha o budoucnosti Evropy

Bílá kniha o budoucnosti Evropy zobrazuje možné směry, kterými by se mohla v budoucnosti Evropa vyvíjet. *Bílá kniha o budoucnosti Evropy* je pro členské státy EU pouze doporučením, kam směřovat v budoucnosti. Jedná se tedy o nezávazný dokument. Stěžejní částí dokumentu je kapitola zabývající se pěti scénáři vývoje EU. Smyslem je vyvolat debatu o budoucím směřování EU. Samotná Bílá kniha se skládá z 5 kapitol, které jsou graficky znázorněné níže (Obr. 11).

Obr. 11. Struktura dokumentu *Bílá kniha o budoucnosti Evropy*

Bílá kniha o budoucnosti Evropy zdůrazňuje níže uvedené bezpečnostní hrozby, které jsou zapříčiněny především napjatými vztahy v globálním prostředí:

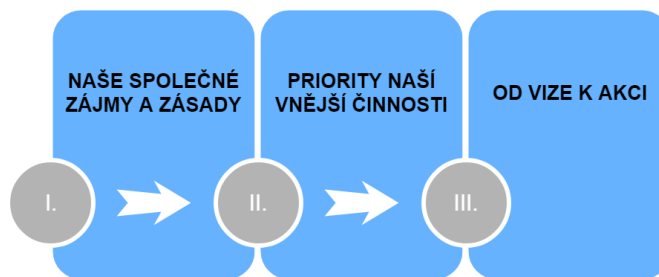
- nárůst vojenských jednotek na východních hranicích EU,
- terorismus,
- konflikty na Blízkém východě a v Africe,
- militarizace po celém světě,
- kybernetické útoky,
- demografický vývoj v EU,
- nelegální migrace,
- organizovaný zločin,
- nárůst populistických a nacionalistických skupin,

- změny klimatu [24].

Autoři dokumentu jsou si vědomy **stírání hranic mezi vnější a vnitřní bezpečností** v návaznosti na hrozby. Dále dokument uvádí, že proti tzv. hard power bude ochranu zajišťovat zejména NATO. Zároveň dokument zdůrazňuje, že nelze ze strany členských států EU spoléhat pouze na tzv. soft power. Řešení bezpečnostních hrozeb dle dokumentu lze pouze jen za účasti většiny členských států EU [24].

4.1.4 Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU

Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU představuje dokument obsahující vizi a společný postup jednotlivých členských států EU, aby se dosáhlo silnější Evropy. V dokumentu jsou uvedeny společné zájmy a zásady členských států EU, priority na vnější činnost a jak následně přejít od vize k akci. Dokument je rozdělen do 3 oddílů, kdy pro lepší přehlednost je rozdělení uvedeno na obrázku níže (Obr. 12).

Obr. 12. Struktura dokumentu *Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU*

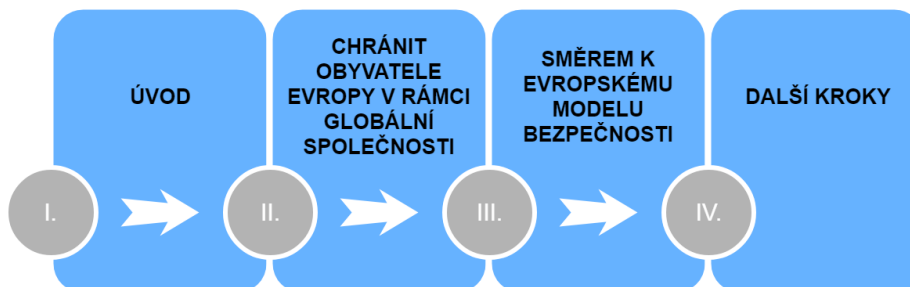
Dokument popisuje **propojení mezi vnitřní a vnější bezpečností**, kdy bezpečnost členských států EU závisí i na bezpečnostní situaci za jejich hranicemi. Zároveň dokument zdůrazňuje, že EU se v budoucnu stane významným **globálním aktérem** z hlediska bezpečnosti. Přesto bude muset spoléhat i **na spolupráci s NATO**. Dále dokument uvádí, že bezpečnost EU bude založena **na kolektivní obraně** a pro většinu členských zemí bude představovat základní rámec bezpečnosti. Analyzovaný dokument uvádí také **nárůst hybridních válek a využívání hybridních nástrojů válčení** při konfliktech. Dokument popisuje jednotlivé bezpečnostní hrozby, kterým bude EU nucena v budoucnu čelit. Přehled bezpečnostní hrozeb je uveden níže:

- organizovaný zločin,
- terorismus,
- změny klimatu a degradace životního prostředí,

- nedostatek strategických surovin,
- energetická nejistota,
- kybernetické útoky,
- vznik nestabilních a zhroucených států s možností vzniku ozbrojených konfliktů na jejich územích,
- migrace,
- mocenské ambice Ruska,
- konflikt na Ukrajině,
- demografický vývoj [25].

4.1.5 Strategie vnitřní bezpečnosti EU

Strategie vnitřní bezpečnosti EU je koncepčním dokumentem, který se snaží sloučit současné činnosti, stanovit zásady a poskytnout instrukce pro možné budoucí činnosti v rámci zajišťování bezpečnosti EU. Lze ji považovat za doplněk k *Bezpečnostní strategii EU*. Analyzovaný dokument je rozdělen do 4 kapitol, kdy přehled jednotlivých kapitol je uveden na obrázku níže (Obr. 13).

Obr. 13. Struktura dokumentu *Strategie vnitřní bezpečnosti EU*

V úvodu dokument popisuje **provázanost vnitřní a vnější bezpečnosti**, kdy se hranice mezi těmito dvěma oblastmi stírají. Je tedy nutné se zaměřovat i na bezpečnost v nezápádních státech, kdy případné konflikty na územích těchto států mohou mít vliv na bezpečnost EU. Při řešení bezpečnostních hrozeb dokument zdůrazňuje potřebu zajištění **kolektivní bezpečnosti**, kdy členské státy EU zároveň tuto formu bezpečnosti považují za stěžejní. Analyzovaný dokument dále uvádí přehled hlavních bezpečnostních hrozeb, které mohou ohrozit bezpečnost členských států EU:

- terorismus,
- organizovaný zločin a obchod s drogami,

- korupce,
- obchod s lidmi a se zbraněmi,
- kybernetické útoky,
- vývoj nových technologií,
- přírodní katastrofy,
- nestabilní a zhroucené státy [26].

4.2 Prognózy

Tato část práce se zabývá analýzou zahraničních bezpečnostních prognóz, kdy tyto prognózy jsou vytvořeny zejména evropskými institucemi, které se zabývají vývojem bezpečnosti v EU. Analyzovány jsou i prognózy od zahraničních autorů, kdy tyto prognózy byly publikovány v odborném recenzovaném periodiku Vojenské rozhledy.

4.2.1 Globální trendy 2030 - Občané ve vzájemném propojení a polycentrický svět

Zpráva popisuje, že mezinárodní bezpečnost v roce 2030 bude dominovat. Přesto řada států bude považovat za klíčovou především národní bezpečnost. Konflikty mezi velkými mocnostmi jsou v budoucnu velmi nepravděpodobné. Zároveň i využití zbraní hromadného ničení. Přesto bude v budoucnu existovat riziko **využití chemických, jaderných, radiologických nebo nukleárních zbraní ze strany nestátních subjektů** v oblasti bezpečnosti. Jednotlivé státy se z hlediska dlouhodobého strategického plánování budou zaměřovat především na tyto uvedené hrozby: **kybernetický útok, nestabilita a zhroucení států, pirátství, organizovaný zločin, nedostatek strategických surovin**. Zpráva přesto uvádí, že hrozba mezistátního konfliktu nelze zcela vyloučit. Tyto konflikty hrozí zejména v Asii, kde bude eskalovat napětí mezi Čínou a Indií o vodní zdroje. Tento konflikt v konečném důsledku může ohrozit mezinárodní mír. Dále se mohou v budoucnu objevit například konflikty mezi Čínou a Vietnamem o ostrovy v Jihočínském moři a konflikt mezi Alžírskem a Marokem o Západní Saharu [27].

Dále zpráva zmiňuje nestabilní situaci v důsledku možného rozpadu Severní Koreje a nevyřešené konflikty ve východní Evropě. Zpráva zdůrazňuje, že i budoucí **nedostatek strategických surovin** může způsobit případný konflikt. Stejně tak i případné **konflikty, ekonomická situace a degradace životního prostředí** na územích nestabilních a zhroucených států bude mít v budoucnu za následek **migraci** směrem do Evropy, což povede k ohrožení bezpečnosti jednotlivých států EU. Zpráva také ukazuje na bezpečnostní hrozby

v podobě vedení válek, které jsou poháněny **nacionalismem a extremistickou politikou**, což v konečném důsledku může vést k masovým vraždám a genocidě. Zároveň **populistická a nacionalistický hnutí** budou v řadě států způsobovat nestabilitu a ve výsledku až zhroucení daného státu [27].

Zpráva uvádí, že **terorismus** v roce 2030 bude stále představovat problém, ale v menším rozsahu. Dále zpráva popisuje **vznik nových válečných prostředí** (vesmír, hluboké moře), které by se mohly stát zdrojem nových forem rivality. V neposlední řadě zpráva zdůrazňuje nutnost jednotlivých států se zaměřovat na **kybernetickou bezpečnost** [27].

4.2.2 Tvorba budoucnosti geopolitiky

Publikace obsahuje příspěvky od více než 30 autorů, kteří se snaží svými krátkými příspěvky podnítit strategické myšlení o klíčových trendech, vyskytujících se po celém světě do roku 2030 a jejich možné důsledky pro členské státy EU. Níže jsou uvedeny hlavní myšlenky autorů, které se dotýkají bezpečnostní futurologie a vývoje vojenských hrozeb [28].

- **Nárůst migrantů**, kteří přicházejí z arabských zemích do Evropy. Za největší problém v rámci migrace lze označit **militantní islamismus**, který má schopnost se vyvíjet do různých organizačních útvarů na evropském území a představuje v konečném důsledku bezpečnostní hrozby pro evropské státy. Vlny migrantů budou způsobovat především **nestabilní nebo zhroucené státy na Blízkém východě**.
- **Svět bude stále více multipolární**, kdy hlavní centra budou USA, EU a východní Asie (Čína, Japonsko a jihovýchodní Asie). Nadále **poroste moc Číny**, ale nelze předpokládat, že bude v budoucnu tak rozvinutá a silná jako USA. Proto nebude ve výsledku usilovat o uplatnění globálního vůdčího postavení jako USA.
- Do roku 2030 bude stále **více růst význam jednotlivých národních států**, zejména velmocí. USA se na základě těchto skutečností budou zaměřovat na svou domácí politiku a jejich podíl na řešení bezpečnostních hrozeb v zahraničí bude výrazně menší. Díky tomu budou muset evropské státy vystupovat mnohem výrazněji v mezinárodních bezpečnostních otázkách a méně se spoléhat na řešení bezpečnostních hrozeb ze strany USA.

- Stále více bude bezpečnost členských zemí EU záviset **na kolektivní bezpečnosti a spoluprací mezi jednotlivými státy**.
- V budoucnu bude stále docházet k **terorismu**, ale útočníci se budou zaměřovat více **na kyberterorismus**, který může být veden i proti prvkům kritické infrastruktury jednotlivých států.
- Díky globalizaci budou narůstat různé nadnárodní **formy organizovaného zločinu a terorismu**.
- **Centrem ozbrojených konfliktů bude i nadále Afrika a Blízký východ**, kde budou konflikty vedeny ve městech, což bude mít negativní dopad na tamější obyvatelstvo.
- Bojové prostředí se bude postupně měnit, kdy lze předpokládat, že nejvíce konfliktů se bude odehrávat v **kybernetickém prostoru**, ale také i **ve vzdušném prostoru**, což zapříčiní zejména nové druhy vzdušných sil.
- V budoucnu může docházet k **využití umělé inteligence ve vojenské oblasti**, kdy tato technologie může zajistit vojenskou výhodu v terénu. Na druhou stranu může dojít k jejímu zneužití ze strany protivníka.
- Stále více bude docházet **ke stírání hranic mezi vnitřní a vnější bezpečností** a zároveň k vedení tzv. **hybridních válek**.
- **Nedostatek vody a strategických surovin** v oblastech Blízkého východu a severní Afriky může mít v budoucnu vliv na bezpečnost EU v mnoha ohledech, včetně zvýšení migrace. Zároveň nedostatek surovin může vyvolat v budoucnu konflikt o bohaté arktické rezervy mezi Ruskem, Čínou, Evropou a USA.
- **Rusko i nadále bude mít mocenské ambice** a tím ohrožovat mezinárodní bezpečnost.
- Možné menší konflikty v budoucnu mohou rychle eskalovat a vyvinout se do konfliktů, které budou ohrožovat mezinárodní bezpečnost.
- **Globální environmentální změny**, jako je změna klimatu, nárůst hladiny moře, nedostatek sladké vody a degradace půdy mohou mít v budoucnosti nepříznivý dopad na bezpečnostní politiku.
- S vývojem moderních technologií bude narůstat i **význam informační války**.
- Na stabilitu jednotlivých států budou mít vliv **nacionalistické a populistické hnutí a organizace**, které představují v konečném důsledku hrozbu i pro mezinárodní bezpečnost.

4.2.3 Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě

G. Hauser ve svém článku zmiňuje potřebu **vojenské spolupráce** mezi jednotlivými členskými státy v případě řešení bezpečnostních hrozeb. Zejména v době, kdy lze předpokládat, že USA se bude v budoucnu spíše soustředit na své politické zájmy a jejich zapojení v kolektivní obraně na evropském území nebude tak výrazné jako doposud. Proto vojenská spolupráce na regionální úrovni mezi jednotlivými státy bude stále více potřebná. Autor také uvádí, že ukrajinská krize ukázala **mocenské ambice Ruska**, které v budoucnu mohou ohrozit bezpečnost členských států EU a NATO. Zároveň autor zdůrazňuje, že stále častěji bude docházet k tzv. **hybridní válce**, která v konečném důsledku přináší chaotické prostředí, což způsobuje například šíření dezinformací, kybernetické útoky a využití neoznačených ozbrojených sil. [29].

Dále autor zdůrazňuje, že **kybernetický útok** může v budoucnosti napáchat více škod než konvenční útok. Pro zajištění budoucí bezpečnosti EU je potřeba vytvořit **společnou zahraniční bezpečnostní politiku a vojenské nástroje** na její podporu. Na základě toho bude většina členských států EU a NATO nucena **navýšit obranné výdaje**, aby se dosáhlo požadované společné bezpečnostní spolupráce. Autor považuje tedy za hlavní bezpečnostní hrozby pro EU níže uvedené hrozby:

- terorismus,
- kybernetické útoky,
- šíření zbraní hromadného ničení,
- hybridní války [29].

4.2.4 Budoucí bezpečnostní prostředí: Nový pohled

A. Bazin uvádí, že u válek a ozbrojených konfliktů existují faktory, které zůstávají neměnné a některé se časem mohou měnit. Každý ozbrojený konflikt je tedy dle autora odlišný od minulého, jelikož se charakter konfliktu mění v průběhu času. Autor uvádí v článku, že faktory jako technologický pokrok, nové operační koncepce a posuny v geopolitické krajině, značně ovlivňují budoucí bezpečnostní prostředí. Dále autor uvádí, čím může být budoucí ozbrojený konflikt charakterizován a zároveň ovlivněn:

- rychlým tempem vzniku a eskalace ozbrojeného konfliktu,
- propojenost jednotlivých operačních prostředí,

- nové moderní technologie (autonomní systémy, hypersonické zbraně, umělá inteligence atd.),
- využití automatizovaných systémů v boji,
- nové druhy zbraní hromadného ničení,
- zvýšení dopadu sociálních medií na bojiště,
- nové operační prostředí (vesmír a podzemní oblasti),
- dostupnost vojenských technologií,
- jednoduchý přístup k informacím, může posílit a urychlit vznik a mobilitu hrozeb [30].

Autor v článku také zdůrazňuje, že některé typy nestabilit v bezpečnostním prostředí nemusí mít za následek využití vojenské síly. Je tedy nutné v rámci organizace NATO přesně definovat, které druhy nestabilit si vyžadují zásah vojenských sil NATO. Například za největší hnací síly nestability jsou považovány aktivity nepřátelských státních a nestátních činitelů. Avšak například změna klimatu a masová migrace mohou způsobovat případnou nestabilitu a působit pouze jako katalyzátory, které mění bezpečnostní prostředí. Autor dále uvádí bezpečnostních hrozby, které mohou v budoucnosti ohrozit členské státy NATO, kdy jejich přehled je uveden níže:

- šíření zbraní hromadného ničení,
- konvenční válka,
- hybridní válka,
- nekonvenční válka,
- nestabilita a zhroucení států v důsledku migrace,
- přerušování vztahů v globálních organizacích,
- útok na kritickou infrastrukturu,
- útoky na civilní obyvatelstvo,
- kybernetické útoky,
- pandemie,
- přírodní katastrofy [30].

Na závěr A. Bazin zmiňuje důležitost **spolupráce členských států NATO i dalších států v otázkách bezpečnosti**, což může v konečném důsledku přinést lepší řešení vícerozměrných hrozeb, zajistit regionální bezpečnost a odvrátit či vyloučit konfliktní situace [30].

4.2.5 Globální trendy do roku 2035: Geopolitika a mezinárodní moc

Zpracovaná studie se zabývá osmi ekonomickými, společenskými a politickými globálními trendy, které mohou mít v konečném důsledku dopad na svět v roce 2035. V úvodu studie popisuje 5 trendů od roku 2015, které mohou mít dopad na bezpečnostní situaci i geopolitickou sílu Evropy, i když jsou tyto situace relativně nedávné:

- zahraniční politika USA a její snížení vojenských aktivit na evropském území,
- Brexit,
- migrace,
- kybernetické útoky a informační válka,
- terorismus [31].

Dále se studie zabývá trendy do roku 2035, které stejně jako výše uvedené trendy mohou ovlivnit bezpečnostní situaci v Evropě a dalších částech světa:

- stárnoucí globální populace,
- multipolární svět,
- nové moderní technologie,
- tvorba nových velmocí,
- změny klimatu,
- závislost na informačních technologiích,
- nová operační prostředí,
- přírodní katastrofy [31].

Osm globálních trendů, které jsou uvedeny výše, budou mít dle studie významný podíl na budoucím mezinárodním bezpečnostním prostředí. Dále lze na základě studie předpokládat, že ve světě bude převládat multipolarita, kdy se budou objevovat nové velmoci. Studie také uvádí, že proveditelnost mezistátních konfliktů bude klesat, jelikož bude docházet k rozvoji systémů protivzdušné obrany jednotlivých států a řada států bude také disponovat jadernými zbraněmi. Na základě toho, že státy nebudou moci zabránit migraci, terorismu nebo kriminální činnosti, šířící se z nestabilních zemích, lze předpokládat, že budou vznikat regionální koalice, které budou zasahovat do dění v těchto nestabilních zemích [31].

Studie také představuje 4 scénáře, které popisují, co by se mohlo v budoucnu stát s ohledem na svět a Evropu:

- Sick men of Europe – nestabilní Evropa ve stabilním světě,
- Cold Wars – stabilní Evropa ve stabilním světě,
- Hollow foundation – nestabilní Evropa v nestabilním světě,
- The EU as a global power – stabilní Evropa v nestabilním světě [31].

Dílčí závěr

Analyzované zahraniční strategické dokumenty a prognózy se zabývají zejména globální bezpečností se zaměřením na evropské státy. Smyslem těchto strategických dokumentů a prognóz je ukázat, co se v budoucnosti může stát a určit hrozby, které mohou mít dopad na bezpečnost globální i evropskou. Je tedy velmi pravděpodobné, že uvedené hrozby v dokumentech a prognózách mohou mít dopad i na samotnou ČR, proto jsou často závěry zejména ze strategických dokumentů zohledňovány i při tvorbě strategických dokumentů ČR. Níže je uveden přehled analyzovaných zahraničních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz.

Tab. 2. Přehled analyzovaných zahraničních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz

Název	Rok vydání	Zpracovatel	Rozsah	Dostupnost
Strategická koncepce NATO 2020	2010	NATO	40 s.	online
NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení	2010	NATO	58 s.	online
Bílá kniha o budoucnosti Evropy	2017	Evropská komise	32 s.	online
Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky	2016	Rada EU	37 s.	online
Strategie vnitřní bezpečnosti EU	2010	Rada EU	31 s.	online
Globální trendy 2030 - Občané ve vzájemném propojení a polycentrický svět	2012	EUISS	180 s.	online

Tvorba budoucnosti geopolitiky	2017	ESPAS	92 s.	online
Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě	2017	Gunther Hauser	8 s.	online
Budoucí bezpečnostní prostředí: Nový pohled	2017	Aaron Bazin	9 s.	online
Globální trendy do roku 2035: Geopolitika a mezinárodní moc	2017	EPRS	116 s.	online

5 KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍCH PROGNÓZ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ

Tato kapitola se zabývá komparací výsledků z předešlých kapitol, které analyzovaly národní a zahraniční strategické dokumenty a bezpečnostní prognózy. První část kapitoly bude komparovat národní a zahraniční strategické dokumenty z hlediska vývoje vojenských hrozeb. Druhá část kapitoly se bude zabývat komparací národních a zahraničních bezpečnostních prognóz. Komparace je rozdělena do dvou skupin (strategické dokumenty a bezpečnostní prognózy), aby se vždy porovnaly odlišnosti mezi národní a zahraniční oblastí.

5.1 Strategické dokumenty

Na úvod komparace národních a zahraničních strategických dokumentů je vytvořena tabulka (Tab. 3) s jednotlivými strategickými dokumenty a bezpečnostními hrozbami, které každý dokument ve svém textu zmiňuje. Tabulka byla vytvořena pro větší přehlednost jednotlivých bezpečnostních hrozeb, které budou dále v této kapitole komparovány.

Tab. 3. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů

Dokument	Bezpečnostní hrozby
Bezpečnostní strategie ČR	<ul style="list-style-type: none"> • oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně právních závazků v oblasti bezpečnosti • nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí • terorismus • šíření zbraní hromadného ničení • kybernetické útoky • migrace • extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí • organizovaný zločin • ohrožení kritické infrastruktury • nedostatek strategických surovin a energie • epidemie a pandemie • přírodní katastrofy

Dlouhodobý výhled pro obranu 2030	<ul style="list-style-type: none"> • diverzifikované rozložení politické moci, ekonomického a vojenského potenciálu ve světě • prohlubování rozdílů mezi vojenskými aktéry • prosazování zájmů pomocí vojenských a nevojenských nástrojů, včetně nestátních aktérů • růst vlivu a autonomie nestátních aktérů • slabé a nestabilní vládnutí, rozpad států, šíření extremismu a náboženské konflikty • nedostatek strategických surovin a energie • vyšší dostupnost vyspělých technologií • růst závislosti na informačních technologiích • demografický vývoj • migrace • devastace a změny životního prostředí
Koncepce výstavby armády ČR 2025	<ul style="list-style-type: none"> • nepředvídatelný vývoj a nestabilita bezpečnostního prostředí • nárůst vojenských schopností států a jejich použití v prosazování svých mezinárodních ambicí • negativní demografický vývoj ČR • nedostatečná podpora rozvoje obranného průmyslu • nepřipravenost obyvatelstva ČR se podílet na obraně státu • nedostatečné finanční zdroje pro AČR a politické zadání • ztráta klíčových průmyslových kapacit v oblasti vojenství • terorismus • kybernetické útoky • migrace • šíření pokročilých vojenských technologií
Obranná strategie ČR	<ul style="list-style-type: none"> • narůstající mocenské ambice Ruska • hybridní války • nestabilita a zhroucené státy • radikalizace obyvatelstva • terorismus • migrace • extremismu a organizovaný zločin • kybernetické útoky • informační válka
Bílá kniha o obraně	<ul style="list-style-type: none"> • šíření zbraní hromadného ničení • terorismus • kybernetické útoky • narušení kritické infrastruktury • oslabování organizací globální a regionální spolupráce • ohrožení funkčnosti mechanismů kooperativní bezpečnosti a vznik konfliktu mezi velmocemi • regionální konflikty v euroatlantickém prostoru nebo jeho okolí • migrace • nestabilita vlád a vznik zhroucených států

	<ul style="list-style-type: none"> • politický, ekonomický nebo vojenský nátlak pro prosazování mocenských ambicí • nedostatek strategických surovin • nevyvážený demografický vývoj • organizovaný zločin a extremismus • přírodní katastrofy
Strategická koncepce NATO 2020	<ul style="list-style-type: none"> • šíření balistických raket • šíření zbraní hromadného ničení • terorismus • rozšiřování extremistických skupin • zhroucené, nestabilní nebo rozpadající se státy a konflikty mimo hranice NATO • kybernetické útoky • energetická závislost • vývoj nových moderních technologií • degradace životního prostředí • nedostatek strategických surovin
NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení	<ul style="list-style-type: none"> • šíření zbraní hromadného ničení • mezinárodní terorismus • regionální, národní, etnické a náboženské konflikty v nezápadních zemích • zranitelnost informačních systémů • nedostatek strategických surovin • demografický vývoj • degradace životního prostředí
Bílá kniha o budoucnosti Evropy	<ul style="list-style-type: none"> • nárůst vojenských jednotek na východní hranicích EU (konflikt na Ukrajině) • terorismus • konflikty na Blízkém východě a v Africe • militarizace po celém světě • kybernetické útoky • demografický vývoj v EU • migrace • organizovaný zločin • nárůst populistických a nacionalistických skupin • změny klimatu

Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky	<ul style="list-style-type: none"> • organizovaný zločin • terorismus • změny klimatu a degradace životního prostředí • nedostatek strategických surovin • energetická nejistota • kybernetické útoky • nestabilní a zhroubené státy • migrace • mocenské ambice Ruska • konflikt na Ukrajině • demografický vývoj
Strategie vnitřní bezpečnosti EU	<ul style="list-style-type: none"> • terorismus • organizovaný zločin a obchod s drogami • korupce • obchod s lidmi a se zbraněmi • kybernetické útoky • vývoj nových technologií • přírodní katastrofy • slabé a zhroubené státy

V této části práce došlo ke komparaci celkově 10 strategických dokumentů (5 národních, 5 zahraničních), u kterých byly, na základě provedené analýzy, identifikovány budoucí možné bezpečnostní hrozby, které mohou ohrozit bezpečnost ČR a jejího okolí. Celkově bylo identifikováno 26 bezpečnostních hrozeb, kdy jejich přehled je uveden v tabulce níže (Tab. 5).

Většina strategických dokumentů popisuje, že bezpečnost jednotlivých států je ovlivněna vysokou dynamikou změn bezpečnostního prostředí, kdy se v souvislosti s touto dynamikou zkracuje varovací doba před hrozbami. Dále se strategické dokumenty shodují na tom, že dochází postupně ke stírání hranic mezi vojenskými a nevojenskými hrozbami a při zajištění bezpečnosti je nutné kombinovat vojenské i nevojenské nástroje a prostředky. Národní strategické dokumenty dále zmiňují, že přímé ohrožení státu je velmi málo pravděpodobné. Na druhou stranu může dojít k ohrožení států, které jsou situovány na hranicích EU. Tuto skutečnost potvrzují i zahraniční strategické dokumenty, které ovšem také zdůrazňují, že větší pravděpodobnost na ohrožení bezpečnosti jednotlivých evropských států mají zejména nekonvenční hrozby. Zároveň i vzdálené konflikty mohou ohrozit bezpečnost těchto států.

Dle většiny analyzovaných strategických dokumentů je pro jednotlivé státy zásadní kolektivní obrana v rámci organizace NATO a EU. Přesto například *Koncepce výstavby*

armády ČR 2025 zdůrazňuje, že v počátcích vzniku hrozby si musí být stát schopný zajistit obranu země samostatně, jelikož podpora od ostatních států nemusí být okamžitá. Dále se jednotlivé strategické dokumenty shodují na tom, že v budoucnu bude stále více narůstat význam asymetrických hrozeb, což potvrzují i výsledky srovnání četností hrozeb uvedených v jednotlivých dokumentech. Je nutné podotknout, že asymetrické hrozby mohou v konečném důsledku vyvolat ozbrojený konflikt, který je nutné dále řešit pomocí vojenských nástrojů a prostředků. Strategické dokumenty zmiňují i nárůst tzv. hybridních válek, kdy budou využívány zejména nástroje hybridního válčení.

Na základě provedené komparace národních a zahraničních strategických dokumentů lze za nejvýznamnější bezpečnostní hrozby v budoucnu pro ČR považovat tyto hrozby:

- **terorismus,**
- **nestabilní a zhroucené státy,**
- **kybernetické útoky,**
- **degradace životního prostředí, změny klimatu a přírodní katastrofy,**
- **migraci,**
- **demografický vývoj.**

Provedená komparace také ukazuje, které bezpečnostní hrozby jsou ve strategických dokumentech málo řešeny. Například národní strategické dokumenty nedostatečně řeší konkrétní oblasti, kde by mohl v budoucnu vzniknout ozbrojený konflikt. Oproti tomu zahraniční strategické dokument si uvědomují, že za bezpečnostní hrozbu lze považovat současný konflikt na Ukrajině. Přehled málo řešených bezpečnostních hrozeb ve strategických dokumentech je uveden níže:

- multipolarita světa a vznik nových mocností,
- epidemie a pandemie,
- konflikt v Africe a na Blízkém východě,
- korupce,
- snižování obranných výdajů, úpadek vojenského průmyslu, nepřipravenost ozbrojených sil.

Tab. 4. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů

Strategické dokumenty	Bezpečnostní hrozby																									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Bezpečnostní strategie ČR	X	X	X		X	X	X			X		X	X		X	X				X			X			
Dlouhodobý výhled pro obranu 2030			X	X		X	X				X	X	X	X			X	X	X				X			X
Koncepce výstavby armády ČR 2025	X		X	X		X				X								X							X	X
Obranná strategie ČR	X		X		X	X		X		X	X								X				X			
Bílá kniha o obraně	X	X	X	X	X	X	X			X		X	X			X				X			X			X
Strategická koncepce NATO 2020	X	X				X	X			X		X	X					X					X			
NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení	X	X		X			X		X			X	X					X								
Bílá kniha o budoucnosti Evropy	X		X	X	X				X	X			X					X				X	X	X		
Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky	X		X	X	X	X		X	X	X		X	X													
Strategie vnitřní bezpečnosti EU	X				X	X				X			X											X		

Tab. 5. Legenda k tabulce č. 4

Číslo	Bezpečnostní hrozby
1	Terorismus
2	Šíření zbraní hromadného ničení a jiných zbraní
3	Migrace
4	Demografický vývoj
5	Organizovaný zločin a obchod se zbraněmi
6	Nestabilní a zhroucené státy
7	Regionální, národní, etnické, ekonomické a náboženské konflikty
8	Mocenské ambice Ruska
9	Konflikt na Ukrajině
10	Kybernetické útoky
11	Hybridní válka
12	Nedostatek strategických surovin, vody a energie
13	Degradace životního prostředí, změny klimatu a přírodní katastrofy
14	Prohlubování multipolarity, vznik nových mocností
15	Epidemie, pandemie
16	Oslabování organizací a regionální spolupráce (NATO, EU atd.)
17	Růst vlivu a autonomie nestátních aktérů
18	Vyšší dostupnost a vývoj vyspělých vojenských a moderních technologií a jejich šíření
19	Informační válka, závislost na informačních technologiích
20	Narušení kritické infrastruktury
21	Konflikty na Blízkém východě
22	Konflikty v Africe
23	Nárůst populistických a nacionalistických skupin a stran, extremismus, radikalizace obyvatelstva
24	Korupce
25	Snižování obranných výdajů, úpadek vojenského průmyslu, nepřipravenost ozbrojených sil
26	Nárůst vojenských schopností států a jejich použití v prosazování svých mezinárodních ambicí

5.2 Bezpečnostní prognózy

Stejně jako u strategických dokumentů je i u bezpečnostních prognóz vytvořena tabulka (Tab. 6) s jednotlivými bezpečnostními prognózami a bezpečnostními hrozbami, které každá prognóza řeší. Tabulka byla vytvořena pro větší přehlednost jednotlivých bezpečnostních hrozeb, které budou v této kapitole dále porovnávány.

Tab. 6. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů

Dokument	Bezpečnostní hrozby
Limity, dilemata a výzvy evropské bezpečnosti a obrany v čase nejistoty	<ul style="list-style-type: none"> • nárůst vlivu nezápadních aktérů • nárůst popularity populistických a extremistických hnutí • snižování obranných výdajů • mocenské ambice Ruska • vedení hybridních válek • konflikt na Ukrajině • sociální, ekonomické a etnicko-náboženské problémy v nezápadních zemích • migrace • nestabilita na Blízkém východě • terorismus • neaktivita v přijímání potřebných rozhodnutí a nedostačující případná opatření u konfliktů
Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek strategických surovin • demografický vývoj • nárůst popularity populistických a extremistických stran • terorismus • šíření zbraní hromadného ničení • konflikty na Blízkém východě • konflikty v Africe • omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA
Evropa ve světě bez Západu	<ul style="list-style-type: none"> • nárůst vlivu nezápadních aktérů • vznik nových velmocí • omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA • snižování vojenských výdajů • nárůst významu populistických hnutí • demografický vývoj • degradace životního prostředí • pandemie závažných chorob • radikalizace velkých sociálních skupin • konflikt na Blízkém východě
Česká republika bez strategických inovačních ambicí	<ul style="list-style-type: none"> • omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA • migrace • nárůst apolitických a populistických stran • konflikt v Africe
Česká obranná politika - kritické hodnocení a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • mocenské ambice Ruska • migrace • terorismus • kybernetické útoky • hybridní, asymetrická a informační válka • konflikt na Blízkém východě • konflikt v Africe • měnící se politický status Turecka

<p>Globální trendy 2030 - Občané ve vzájemném propojení a polycentrický svět</p>	<ul style="list-style-type: none"> • šíření zbraní hromadného ničení • kybernetické útoky • nestabilita a zhroucení států • pirátství • organizovaný zločin • nedostatek strategických surovin • degradace životního prostředí • migrace • nárůst nacionalismu a extremismu • terorismus • konflikt v Africe • konflikt v Asii
<p>Tvorba budoucnosti geopolitiky</p>	<ul style="list-style-type: none"> • migrace • terorismus • kybernetické útoky • nestabilní a zhroucené státy • organizovaný zločin • nedostatek vody a strategických surovin • mocenské ambice Ruska • degradace životního prostředí • informační válka • nárůst vlivu nacionalistických a populistických hnutí • prohlubování multipolarity světa • konflikt na Blízkém východě • konflikt v Africe • nové moderní technologie
<p>Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mocenské ambice Ruska • omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA • hybridní válka • kybernetické útoky • terorismus • šíření zbraní hromadného ničení
<p>Budoucí bezpečnostní prostředí: Nový pohled</p>	<ul style="list-style-type: none"> • šíření zbraní hromadného ničení, • hybridní válka • nestabilita a zhroucení států • migrace • přerušování vztahů v globálních organizacích • útok na kritickou infrastrukturu • nové moderní technologie • kybernetické útoky • pandemie • přírodní katastrofy

Globální trendy do roku 2035: Geopolitika a mezinárodní moc	<ul style="list-style-type: none">• migrace• terorismus• kybernetické útoky• informační válka• demografický vývoj• multipolární svět• nové moderní technologie• formování nových velmocí• změny klimatu• závislost na informačních technologiích• nová operační prostředí• přírodní katastrofy
---	---

Na základě komparace 10 bezpečnostních prognóz (5 národních, 5 zahraničních) byly v této části práce identifikovány nejvýznamnější bezpečnostní hrozby, které ohrožují bezpečnost ČR a jejího okolí. Dohromady bylo určeno 30 bezpečnostních hrozeb, kdy jejich přehled je uveden v tabulce níže (Tab. 9).

Většina bezpečnostních prognóz se shoduje na tom, že bude docházet k prohlubování multipolarita světa. Zejména to způsobuje fakt, že těžiště se z euroatlantické oblasti přesune do oblasti Asie, kde budou postupně vznikat nové mocnosti (Čína, Indie, Japonsko). Národní bezpečnostní prognózy zdůrazňují růst vlivu nezápadních aktérů (Čína a Rusko) a jejich mocenských ambicí. Dále se bezpečnostní prognózy shodují, že místem vzniku ozbrojeného konfliktu a hlavní konfliktní oblastí i v budoucnosti zůstane Afrika a Blízký východ. Zahraniční prognózy navíc zmiňují možnost ozbrojeného konfliktu v Asii, kde se bude jednat zejména o konflikty způsobené nedostatkem strategických surovin a vody.

Národní bezpečnostní prognózy dále ukazují na možnost omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA v důsledku snižování obranného rozpočtu. Bezpečnostní prognózy zdůrazňují, že kolektivní obrana i v budoucnu zůstane pro evropské země stěžejní a v návaznosti na ni dojde k budování společné Evropské armády, která v konečném důsledku může přinést rychlejší a lepší řešení vícerozměrných hrozeb. Bezpečnostní prognózy se také shodují na tom, že bude mnohem častěji docházet k tzv. hybridním válkám než k tradičním konvenčním konfliktům, kdy útočníci budou využívat zejména kybernetické útoky. S pojmem hybridních válek je v bezpečnostních prognózách zmiňováno stírání hranic mezi vnitřní a vnější bezpečností. Národní i zahraniční bezpečnostní prognózy zmiňují také narůstající vliv populistických a nacionalistických skupin a organizací, které mohou mít vliv na národní i mezinárodní bezpečnost. Dále se bezpečnostní prognózy shodují na tom, že

nestabilní a zhroubené státy v Africe a na Blízkém východě mají negativní vliv na migraci, která ohrožuje bezpečnost evropských zemí. Migrace je také ovlivněna regionálními ozbrojenými konflikty na územích výše zmíněných nestabilních a zhroubených států. Zároveň M. Balabán uvádí jako jeden z důvodů migrace, že nebyla přijata dostatečná bezpečnostní opatření, aby se situace ve výše uvedených státech zlepšila. Zahraniční bezpečnostní prognózy dále zmiňují vznik nových operačních prostředí, jako je vesmír, hluboké moře nebo podzemní oblasti. Dále článek *Česká obranná politika - kritické hodnocení a doporučení* uvádí, že měnící se politický status Turecka v návaznosti na jeho přijetí do EU a NATO může představovat v budoucnu bezpečnostní hrozbu pro ČR a další evropské státy.

Komparace bezpečnostních prognóz ukazuje, že za nejvýznamnější bezpečnostní hrozby v budoucnu pro ČR a její okolí lze považovat níže uvedené:

- **terorismus,**
- **migraci,**
- **kybernetické útoky,**
- **nárůst populistických a nacionalistických skupin a stran, extremismus, radikalizace obyvatelstva,**
- **konflikty v Africe,**
- **konflikty na Blízkém východě.**

Naopak z výsledků komparace vyšlo, že národní a zahraniční bezpečnostní prognózy ve svých textech málo řeší níže uvedené bezpečnostní hrozby:

- regionální, národní, etnické, ekonomické a náboženské konflikty,
- konflikt na Ukrajině,
- konflikt v Asii,
- měnící se politický status Turecka,
- nová operační prostředí,
- neaktivita v přijímání potřebných rozhodnutí a nedostačující případná opatření u probíhajících konfliktů,
- pirátství,
- oslabování organizací a regionální spolupráce (NATO, EU atd.),
- narušení kritické infrastruktury.

Tab. 7. Komparace národních a zahraničních bezpečnostních prognóz – 1. část

Bezpečnostní prognózy	Bezpečnostní hrozby																														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Limity, dilemata a výzvy evropské bezpečnosti a obrany v čase nejistoty	X		X				X	X	X		X						X					X		X			X	X			
Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050	X	X		X								X									X	X	X	X							
Evropa ve světě bez Západu				X								X		X	X		X			X	X		X				X				
Česká republika bez strategických inovačních ambicí			X																		X		X	X							
Česká obranná politika - kritické hodnocení a doporučení	X		X					X		X	X									X		X	X		X						
Globální trendy 2030 - Občané ve vzájemném propojení a polycentrický svět	X	X	X		X	X				X		X	X				X						X	X					X		

Tab. 8. Komparace národních a zahraničních bezpečnostních prognóz – 2. část

Bezpečnostní prognózy	Bezpečnostní hrozby																													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Tvorba budoucnosti geopolitiky	X		X		X	X		X		X		X	X	X					X	X		X	X	X						
Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě	X	X						X		X	X										X									
Budoucí bezpečnostní prostředí: Nový pohled		X	X			X				X	X		X		X			X											X	X
Globální trendy do roku 2035: Geopolitika a mezinárodní moc	X		X	X						X			X	X					X	X						X				

Tab. 9. Legenda k tabulce č. 7 a 8

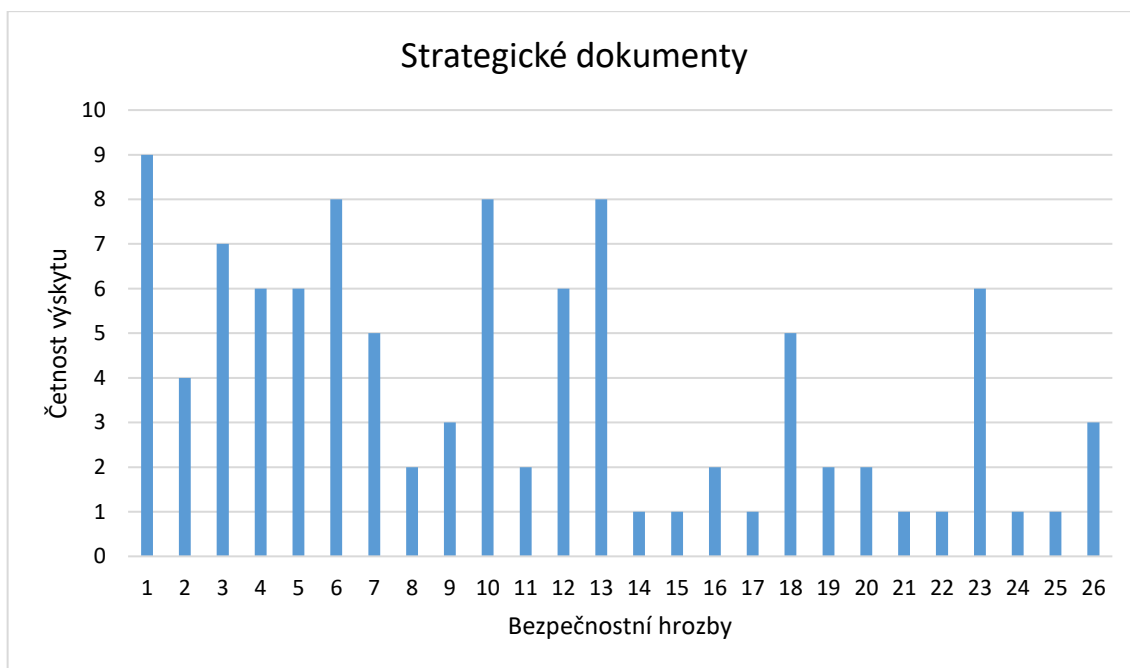
Číslo	Bezpečnostní hrozby
1	Terorismus
2	Šíření zbraní hromadného ničení
3	Migrace
4	Demografický vývoj
5	Organizovaný zločin a obchod se zbraněmi
6	Nestabilní a zhroucené státy
7	Regionální, národní, etnické, ekonomické a náboženské konflikty
8	Mocenské ambice Ruska
9	Konflikt na Ukrajině
10	Kybernetické útoky
11	Hybridní válka
12	Nedostatek strategických surovin, vody a energie
13	Degradace životního prostředí, změny klimatu a přírodní katastrofy
14	Prohlubování multipolarity, vznik nových mocností
15	Epidemie, pandemie
16	Konflikt v Asii
17	Růst vlivu nestátních a nezápadních aktérů
18	Vyšší dostupnost vyspělých vojenských technologií a jejich šíření
19	Informační válka, závislost na informačních technologiích
20	Omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA
21	Konflikty na Blízkém východě
22	Konflikty v Africe
23	Nárůst populistických a nacionalistických skupin a stran, extremismus, radikalizace obyvatelstva
24	Měnicí se politický status Turecka
25	Nová operační prostředí
26	Snižování obranných výdajů, úpadek vojenského průmyslu, nepřipravenost ozbrojených sil
27	Neaktivita v přijímání potřebných rozhodnutí a nedostačující případná opatření u probíhajících konfliktů
28	Piráctví
29	Oslabování organizací a regionální spolupráce (NATO, EU atd.)
30	Narušení kritické infrastruktury

Dílčí závěr

Komparace strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz poskytla přehledný pohled na bezpečnostní hrozby, které se vyskytují v obsahu jednotlivých dokumentů a

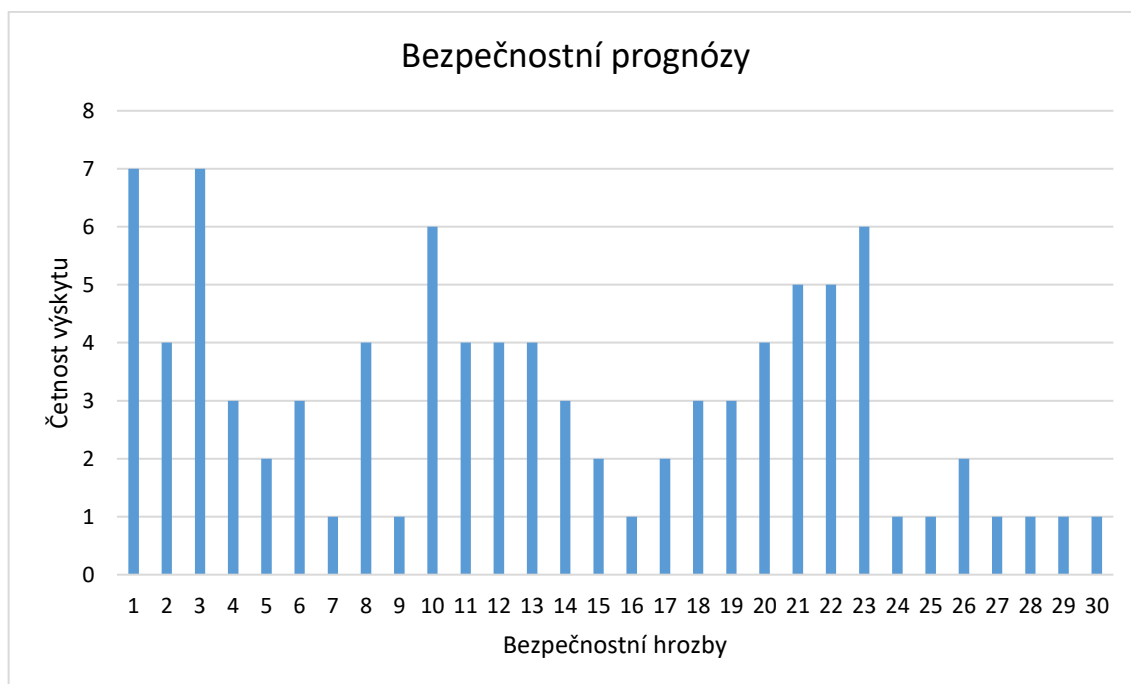
prognóz. Zároveň komparace umožnila stanovit, které bezpečnostní hrozby jsou pro ČR a její okolí nejvýznamnější a které v budoucnosti mohou ohrozit bezpečnost. Z výsledků komparace vychází, že za nejvýznamnější hrozbu dle strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz lze i v budoucnu považovat terorismus. Dále na základě komparace dokumentů a prognóz vyplývá, že mezi další významné bezpečnostní hrozby patří migrace a kybernetické útoky.

Strategické dokumenty oproti bezpečnostním prognózám považují za možné budoucí hrozby: korupci a nárůst vojenských schopností států a jejich použití v prosazování svých mezinárodních ambicí. Níže je uveden graf (Graf 1), který přehledně znázorňuje četnost výskytu jednotlivých hrozeb ve vybraných národních a zahraničních strategických dokumentech.

Graf 1. Četnost výskytu bezpečnostních hrozeb v národních a zahraničních strategických dokumentech

Bezpečnostní prognózy oproti strategickým dokumentům považují v budoucnu za bezpečnostní hrozby: konflikt v Asii, omezení vojenské podpory v Evropě ze strany USA, měnící se politický status Turecka, nová operační prostředí, pirátství a neaktivita v přijímání potřebných rozhodnutí a nedostačující případná opatření u probíhajících konfliktů. Níže je uveden graf (Graf 2), který znázorňuje graficky četnost výskytu jednotlivých bezpečnostních hrozeb v národních a zahraničních bezpečnostních prognózách.

Graf 2. Četnost výskytu bezpečnostních hrozeb v národních a zahraničních bezpečnostních prognózách

Je nutné také zmínit, že vybrané strategické dokumenty a bezpečnostní prognózy nezmiňují jako možnou budoucí bezpečnostní hrozbu konflikt na Balkánském poloostrově, kdy v textu jednotlivých dokumentů a prognóz nejsou o tomto možném konfliktu uvedeny žádné zmínky. I přes to, že situace je i v současnosti v této oblasti napjatá a lze předpokládat, že se tento stav ani v nejbližší budoucnosti nezlepší. V této oblasti graduje napětí mezi jednotlivými etnickými skupinami. Jako příklad lze uvést situaci v Bosně a Hercegovině, kde chtějí bosenští Chorvati získat větší státní moc. Naopak bosenští Srbové se chtějí od Bosny a Hercegoviny odtrhnout. Zároveň v této oblasti má značný vliv Rusko, které by mohlo svými zásahy tuto situaci ještě více zhoršit.

6 NÁVRH SCÉNÁŘE VÝVOJE VOJENSKÉ BEZPEČNOSTI V ČESKÉ REPUBLICĚ A JEJÍHO OKOLÍ

Tato kapitola se zabývá návrhem dvou alternativních scénářů budoucího vývoje vojenské bezpečnosti v ČR a jejího okolí, kdy tyto scénáře byly vytvořeny na základě postupu, který byl uveden v teoretické části práce (kapitola 1.2 Scénáře). Obecný postup tvorby scénáře se skládá z 5 kroků: popis a ohraničení oblasti scénáře, identifikace hybných sil a definování událostí, analýza a výběr hybných sil, vytvoření scénáře a kontrola a využití scénáře.

Popis a ohraničení oblasti scénáře – vytvořené scénáře budou sledovat změny vývoje vojenské bezpečnosti v ČR, kdy tento vývoj je ovlivňován zejména bezpečnostním prostředím, které lze dělit na bezprostřední, blízké a vzdálené. Vývoj v bezprostředním bezpečnostním prostředí lze do určité míry ovlivňovat pomocí zahraniční politiky ČR, ale může dojít ze strany ČR k zásahu i pomocí vojenské síly. Blízké bezpečnostní prostředí je ovlivnitelné ze strany ČR pouze prostřednictvím účasti na projednávání jednotlivých záležitosti u mezinárodních organizací (NATO, EU atd.) s evropskou působností. Oproti tomu vzdálené bezpečnostní prostředí není ovlivnitelné politikou ČR, lze ho nepatrně ovlivnit účastí na projednávání u mezinárodních organizací (OSN) s celosvětovou působností. Scénáře jsou zpracovány v časovém horizontu 2040.

Mezi hlavní vybrané **hybné síly** pro tvorbu alternativních scénářů, které ovlivňují vývoj vojenské bezpečnosti v ČR, patří:

- terorismus,
- výše obranných výdajů,
- demografický vývoj,
- kybernetické útoky a informační válka,
- narůst populistických a nacionalistických hnutí a organizací.

6.1 Krize ze všech stran

První scénář má vymezeny níže uvedené události, které ovlivňují hybné síly a mohou změnit řetězce příčin a následku:

- stárnutí populace,
- posilování euroskepticismu,

- krize eurozóny,
- snižování obranných výdajů,
- omezení vojenské angažovanosti USA v Evropě,
- vytvoření jednotné obrany EU,
- rozpad NATO,
- mocenské ambice Ruska.

Úvod

ČR čelí v časovém horizontu 2040 několika krizím, které se ji přímo či nepřímo dotýkají. ČR se musí vyrovnat s negativním demografickým vývojem v podobě stárnutí populace, s krizí uvnitř organizace NATO, ve které je členem a také dochází ke konfliktu evropských států s Ruskem. V neposlední řadě se ČR dotýká i krize v eurozóně, kdy narůstá euroskepticismus a hlasy o vystoupení z EU.

Krize ze všech stran

ČR stejně jako většina světa čelila negativním demografickým trendům. Jde zejména o trendy jako stárnutí populace, stěhování lidí do měst v rámci postupující urbanizace a globální migrační vlny. Z hlediska stárnutí populace, narůstal počet lidí v neproduktivním věku oproti lidem v produktivním věku. Tato situace se dotkla i ozbrojených sil ČR, jelikož museli být přijímáni lidé do vojenské služby v pokročilém věku, kdy jejich fyzické schopnosti nebyly na takové úrovni jako u mladších lidí, proto byl výběr nových rekrutů velmi omezený. Tím docházelo ke snižování úrovně samotných ozbrojených sil. Se stárnutím populace se nepotýkala pouze ČR, ale tento trend se dotýkal všech vyspělých zemích na světě. Přesto nejhorší situace byla v evropském regionu.

Naopak v oblastech Blízkého východu, východní a jižní Asie, střední a jižní Americe a v Africe docházelo k nárůstu populace, kdy se do těchto oblastí postupně přemísťovalo těžiště světové populace. Díky tomuto populačnímu růstu byl v těchto oblastech nedostatek strategických surovin, pitné vody a potravin. Spory o tyto strategické suroviny se postupně vyvinuly až do ozbrojených konfliktů. Řada lidí proto z těchto oblastí utíkala například do evropských zemích. V souvislosti s migrací se v ČR vytvořila protiimigrační nálada, která postupně přerostla v občanské nepokoje a k podpoře nacionalistických stran. Ve výsledku došlo k uzavření hranic, ale toto rozhodnutí bylo ze strany EU postihnuto finančními sankcemi vůči ČR. Avšak samotná EU nebyla schopna migranty ekonomicky a kulturně přijmout. Na základě těchto skutečností docházelo k sociálnímu, etnickému a náboženskému

napětí mezi jednotlivými skupinami obyvatel v EU. Narůstal počet teroristických útoků na evropském území zejména díky vzrůstající islámské komunitě, která se ovšem na území ČR tolik neprosazovala. Především to zapříčinil postoj občanů ČR a nevýhodné podmínky po pobyt.

Finanční sankce, které byly na ČR uvaleny ze strany EU, podnítily diskuzi o moci EU a její zasahování do suverenity státu. Stále více se ozývaly hlasy pro vystoupení z EU. Celá situace došla až do stádia vypsání referenda o vystoupení z EU. Výsledkem referenda bylo setrvání ČR v EU, které ovšem bylo velmi těsné a rozdíl činil pouze 6%. Samotná EU neprocházela lehkým obdobím, jelikož se potýkala se situací, kam bude směřovat dále. Její hospodaření stagnovalo a zavedení společné měny ztroskotalo, kdy některé státy zcela odmítly využívat společnou měnu. Situaci EU nepomohla ani migrace, která v konečném důsledku byla velmi finančně náročná zejména pro Německo a Francii, kdy ostatní evropské státy včetně ČR se moc nepodíleli na sdílení těchto výdajů.

USA už došla trpělivost s jednotlivými členskými státy NATO, které neplnily závazky ohledně stanovené výše obranných výdajů. Proto se USA rozhodly omezit vojenské angažování na evropském území. Přestože výše obranných výdajů ostatních členských států NATO nebyly hlavním důvodem, proč USA omezilo angažovanost v Evropě. Hlavním důvodem bylo snížení vojenského rozpočtu USA a soustředění se na vlastní strategické zájmy, které byly zejména v Asii, kde vznikaly nové velmoci (Čína a Japonsko).

Na základě rozhodnutí USA o omezení vojenských aktivit na evropském území musely evropské státy začít vzniklou situaci řešit. Výsledkem bylo vytvoření jednotné obrany EU v podobě vzniku Evropské armády a protiraketové obrany, kterou podpořila i ČR. Toto rozhodnutí postupně vedlo k oslabení NATO a k využívání této organizace spíše jako bezpečnostního fóra mezi jednotlivými státy, jelikož se členské státy EU vojensky dokázaly ubránit samostatně. Postupně význam NATO klesal, až došlo k jeho k zániku. I přes omezení vojenských aktivit USA na evropském území docházelo k vytváření koalic mezi jednotlivými státy EU a USA při řešení konfliktů na Blízkém východě, v Africe nebo v Asii. ČR se na těchto konfliktech podílela vysláním omezeného počtu vojáků na zahraniční mise.

Rusko se snažilo posílit svoje mocenské ambice, kdy ohrožovalo svými aktivitami zejména Ukrajinu, Pobaltské státy i situaci na Balkánském poloostrově. Kromě toho Rusko využívalo moderní informační technologie k vedení informační války a kybernetickým

útokům na evropském území. ČR byla touto informační válkou a kybernetickými útoky také zasažena, kdy se tak stávalo zejména v obdobích parlamentních nebo prezidentských voleb. Přesto Rusko muselo řešit i vnitřní problémy země. Zejména hrozilo, že se od Ruska odtrhnou území, které představovaly oblasti s významnými zdroji strategických surovin, a jejich ztráta mohla způsobit energetickou krizi v Rusku i na evropském území. Zároveň postavení Ruska ohrožovaly nové asijské mocnosti v popředí s Čínou. Rusko tedy postupně směřovalo svoje aktivity od evropského území směrem k Asii.

6.2 Bude lépe?

Druhý scénář má vymezeny níže uvedené události, které ovlivňují hybné síly a mohou změnit řetězce příčin a následku:

- rozšiřování EU,
- vojenská spolupráce Ruska s EU a NATO,
- přetrvávající napětí mezi západem a východem,
- hrozící konflikt na Balkánském poloostrově,
- pokračující nestabilita na Blízkém východě.

Úvod

Scénář nahlíží na možný vývoj v časovém horizontu 2040, kdy dochází k postupnému rozšiřování EU. Dochází také ke spolupráci mezi Ruskem a organizacemi EU a NATO na vojenské úrovni. Přesto nelze vyloučit pokračující napětí mezi západem a východem. Evropské státy se dále musí vypořádat s nestabilní situací na Balkánském poloostrově, Blízkém východě a v Africe.

Bude lépe?

EU procházela obdobím, kdy se snažila rozšířit svoji působnost a vliv, proto docházelo k přijímání nových členů EU. Byly přijaty i takové státy, které byly nestabilní (Ukrajina) nebo vykazovaly měnící politický status (Turecko). ČR s přijetím především Turecka nesouhlasila, ale neměla dostatečnou sílu tento svůj postoj prosadit. Zejména se ČR obávala přísunu islámské komunity přes Turecko na evropské území. Přijetí Ukrajiny zapříčinil její hospodářský růst a růst životních podmínek, kdy postupně došlo ke splnění požadavků na přijetí do EU. Na druhou stranu na Ukrajině stále převládaly problémy demografické povahy. Přesto rozšiřování EU pomohlo k její ekonomické stabilitě a zvládnutí migračních krizí. Zároveň docházelo ze strany EU k rozšiřování sociální a ekonomické stability mimo

hranice EU. Členské státy EU včetně ČR postupně vytvořily nadnárodní evropské vojenské jednotky, které byly schopné společně působit kdekoliv na světě. Vytvořené jednotky nebyly limitovány národními předpisy a jejich případné nasazení bylo rychlé a flexibilní. Vznik těchto jednotek posílil bezpečnost EU a postupně docházelo k její menší závislosti na zajištění bezpečnosti ze strany NATO. Postupem času se NATO transformovalo na bezpečnostní fórum, které sloužilo jako prostředek pro diskuzi mezi jednotlivými členskými státy v otázkách bezpečnosti.

Ze strany EU docházelo také k postupnému sblížení s Ruskem a v navázání spolupráce, kdy výsledkem byla větší energetická bezpečnost v Evropě a export zboží směrem do Ruska, což posílilo ekonomickou situaci členských států EU. Především zvýšený export zboží do Ruska pomohl ČR ke stabilní domácí ekonomice. Všechny tyto skutečnosti se mohly stát díky tomu, že Rusko se postupně více demokratizovalo a zahraniční politika Ruska se vůči evropským státům změnila. Změny politického systému přinesly Rusku ekonomický růst a stabilitu celého jeho území. V Asii Rusko působilo jako protiváha sil vůči narůstajícímu vlivu Číny. Rusko postupně začalo spolupracovat i s NATO, kdy docházelo zejména ke společným operacím v oblastech Blízkého východu a v Africe, aby se vyřešila nestabilita těchto oblastí., což se ve výsledku částečně podařilo.

Nadále však přetrvávalo vzájemné soupeření mezi východem a západem, kdy Rusko stále soupeřilo s USA v oblasti vojenství. Případný konflikt těchto dvou států, ale byl nepravděpodobný. Jelikož by případné následky měly pro oba státy dopad na jejich mezinárodní postavení, které by se oslabilo, a mohly by této situace využít nově se formující mocnosti.

Rozšiřování EU, její ekonomická síla a stabilní stav měl příznivý vliv i na situaci na Balkánském poloostrově. EU pomáhalo, jednotlivým státům na Balkáně, zvládnout zásadní ekonomické reformy a upevnit jejich demokratický systém vládnutí. Postupně byly do EU přijaty všechny státy i včetně Kosova, kdy ČR souhlasila s rozšířením EU o Balkánské státy. Růst životní úrovně těchto států postupně překonal jejich vzájemné spory a napětí. Uklidnění situace v této oblasti umožnil stažení mezinárodních mírových sil, které zde působily.

Nestabilita a bezpečnostní situace na Blízkém východě se i přes angažovanost zahraničních vojenských sil zlepšila jen částečně. Vlády jednotlivých států v této oblasti nebyly schopny si udržet získaná území a po odchodu zahraničních vojenských sil byly tyto území zpětně získány do rukou povstalců či teroristických organizací. Zároveň i ekonomická

situace v těchto oblastech byla velmi špatná. Následkem bojů byla zničena celá infrastruktura jednotlivých zemí. Dále v těchto oblastech byl nedostatek surovin, vody a potravin. Obyvatelé se proto postupně vydávaly na cestu do Evropy. Postupem času se pomalu situace v těchto oblastech zlepšovala, kdy se dokázaly uzavřít dohody mezi jednotlivými bojujícími stranami. Přesto ekonomická a sociální situace v těchto oblastech nebyla dostačující. Proto pomoc ze zahraničí narůstala, aby situace v důsledku špatných ekonomických a sociálních podmínek v oblasti neeskalovala. Jelikož i poměrně vzdálený konflikt ohrožoval bezpečnost evropského území včetně ČR.

Dílčí závěr

Scénáře poskytují výhled možných alternativních budoucností v oblastech, které jsou zásadní pro strategická rozhodnutí v rámci vojenského sektoru. Při tvorbě scénáře je základním stanoviskem si určit jeho hybné síly a seznam událostí, jejichž vliv ovlivňuje popisovanou oblast. Metoda tvorby scénáře byla v této kapitole využita pro vytvoření dvou alternativních scénářů možného budoucího vývoje bezpečnosti v ČR a jejího okolí. Scénáře jsou zpracovány v časovém horizontu 2040. Níže je uveden tabulka (Tab. 10), která přehledně znázorňuje klíčové události scénářů.

Tab. 10. Přehled klíčových událostí scénářů

Krizy ze všech stran	Bude lépe?
Stárnutí populace	Rozšiřování EU
Posilování euroskepticismu	Vojenská spolupráce Ruska s EU a NATO
Krizy eurozóny	Přetrvávající napětí mezi západem a východem
Snižování obranných výdajů	Hrozící konflikt na Balkánském poloostrově
Omezení vojenské angažovanosti USA v Evropě	Pokračující nestabilita na Blízkém východě
Vytvoření jednotné obrany EU	
Rozpad NATO	
Mocenské ambice Ruska	

ZÁVĚR

Cílem zpracované diplomové práce bylo vytvořit vlastní návrh scénáře vývoje vojenské bezpečnosti v České republice na základě analýzy a komparace strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz z hlediska vývoje vojenských hrozeb. Přínosem vytvořeného scénáře je podpora rozhodování zainteresovaných subjektů, kteří se podílejí například na vytváření koncepčních dokumentů nebo na tvorbě bezpečnostní politiky

Práce v teoretické části pojednává o vojenské bezpečnosti z pohledu sektorů a bezpečnostní futurologie. Bezpečnostní futurologie se zabývá zkoumáním možného budoucího vývoje lidstva z hlediska bezpečnosti. Stěžejní činností bezpečnostní futurologie je vytváření bezpečnostních prognóz, které představují výpověď o budoucnosti objektu nebo prostředí na základě vědeckých poznatků. Bezpečnostní prognóza má tedy za cíl identifikovat možné budoucí hrozby společně s jejich příčinami, vyvolat činnost společnosti proti těmto budoucím hrozbám a sloužit také jako podpora v rozhodovacím procesu. Mezi jednu z forem zpracování bezpečnostní prognózy patří scénář. Scénář se řadí mezi nejvyužívanější formu prognóz ve vojenském sektoru, kdy poskytuje výhled možných alternativních budoucností v oblastech, které jsou zásadní pro strategická rozhodnutí.

Vojenská bezpečnost je klasifikována jako jedna z oblastí bezpečnostní futurologie a je definována jednotlivými zájmy států a aliancí, které se zaměřují na obranu územní integrity jednotlivých států a alianci proti současným nebo budoucím hrozbám. Vojenské hrozby se vyznačují oproti jiným druhům hrozeb tím, že jsou cílené a předem promyšlené. Obranná politika je součástí bezpečnostní politiky a v oblasti vojenské bezpečnosti řeší výstavbu a použití ozbrojených sil a všeobecnou politiku státu v rámci obrany.

Praktická část práce se v první části zabývá analýzou dostupných národních a zahraničních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz. Provedená analýza jednotlivých dokumentů a prognóz vytváří rámec pro komparaci vybraných strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz. Komparace poskytuje přehled bezpečnostních hrozeb, které jsou obsaženy v jednotlivých strategických dokumentech a bezpečnostních prognózách. Zároveň komparace umožnila stanovit, které hrozby jsou pro ČR a její okolí nejvýznamnější s ohledem na zajištění bezpečnosti. Z výsledků komparace vyplývá, že mezi nejvýznamnější hrozby lze i v budoucnu řadit terorismus. Dále z komparace vyplývá, že bude narůstat význam kybernetických útoků a migrace.

Závěrečná a stěžejní část práce poskytuje dva scénáře možného vývoje bezpečnosti v ČR a jejího okolí z pohledu vojenské bezpečnosti. Scénáře byly vytvořeny na základě informací a poznatků, které byly získány z předchozích částí práce. Před tvorbou scénářů bylo nutné si stanovit hybné síly a klíčové události pro jednotlivé scénáře. Scénáře byly zpracovány v časovém horizontu 2040. Vytvořené scénáře a samotná práce by měla sloužit jako zdroj informací o možném budoucím bezpečnostním vývoji ČR a jejího okolí a dále také k podpoře rozhodování zainteresovaných osob ve vojenské oblasti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] VALOUCH, Jan a Martin HROMADA. *Bezpečnostní futurologie*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2016, 146 s. ISBN 978-80-7454-621-1.
- [2] PETRÁŠEK, František. *Futurologická studia*. V Praze: Oeconomica, 2009, 272 s. ISBN 978-80-245-1517-5.
- [3] BALABÁN, Miloš, Jan DUCHEK a Libor STEJSKAL, ed. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2007, 430 s. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [4] RAŠEK, Antonín. *Bezpečnostní prognózy a realita*. In Pražské sociálně vědní studie. Praha: FSV UK, 2006, 38 s. ISSN 1801-5999.
- [5] POTŮČEK, Martin, ed. *Manuál prognostických metod*. Praha: Slon, 2006, 193 s. ISBN 80-864-2955-5.
- [6] MELICHAR, Josef. Scenarios, Development, Internal Structure Scenarios and Security Threats. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26(2), 18-32 s. DOI: 10.3849/2336-2995.26.2017.02.018-032. ISSN 12103292. Dostupné také z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/en/kategorie/scenare-tvorba>
- [7] MARŠA, Jan a Milan KUBEŠA. Utilization of Scenarios for the Operational Concepts Development. *Vojenské rozhledy*. 2016, 25(2), 20-35 s. DOI: 10.3849/2336-2995.25.2016.02.020-035. ISSN 12103292. Dostupné také z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/en/kategorie/vyuziti-scenaru-k-tvorbe-operacnich-koncepci>
- [8] ZEMAN, Petr, ed. *Česká bezpečnostní terminologie*. 1. vyd. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2003, 157 s.
- [9] BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903-3336-2.
- [10] EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČE, AVIS, 2006, 304 s. ISBN 80-7278-362-2.
- [11] LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management II*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2012, 386 s. ISBN 978-80-87500-19-4.
- [12] *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5.

- [13] *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2015. ISBN 978-80-7278-666-4.
- [14] *Koncepce výstavby armády České republiky 2025* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2015 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/KVA__R_ve_ejn__ve_rze.pdf
- [15] *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-702-9.
- [16] *Bílá kniha o obraně*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – OKP, 2011. ISBN 978-80-7278-564-3.
- [17] BALABÁN, Miloš. The Limits, Dilemmas and Challenges of European Security in Uncertain Times. *Central European Journal of International and Security Studies* [online]. 2016, 10(1), 22 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.cejiss.org/static/data/uploaded/1463656092955225/Article%2004.pdf>
- [18] ŘIHÁČKOVÁ, Věra a Tomáš WEISS. Současná situace a budoucí vývoj Evropy do roku 2020 s výhledem 2050. In: *Hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě v horizontu 2020 s výhledem 2050* [online]. Praha: CESES, 2006, s. 16 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-74-version1-061115_sbornik.pdf
- [19] BALABÁN, Miloš. Evropa ve světě bez Západu. In: *Tři scénáře o budoucnosti světa, EU, ČR* [online]. Praha: CESES, 2012, s. 6 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.ceses.cuni.cz/CESES-175-version1-WEB.pdf>
- [20] RAŠEK, Antonín. Česká republika bez strategických inovačních ambicí. In: *Tři scénáře o budoucnosti světa, EU, ČR* [online]. Praha: CESES, 2012, s. 6 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.ceses.cuni.cz/CESES-175-version1-WEB.pdf>
- [21] Procházka, Josef and Dyčka, Lukáš. Czech Defence Policy – Critical Assessment and Recommendations. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26 (5), 41-60. DOI: 10.3849/2336-2995.26.2017.05.041-060. ISSN 1210-3292 (tisk), 2336-2995 (on-line). Dostupné z: www.vojenskerozhledy.cz

- [22] *Strategic Concept: for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brussel: NATO Public Diplomacy Division, 2010 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf
- [23] *NATO 2020: assured security; dynamic engagement* [online]. Brussel: NATO Public Diplomacy Division, 2010 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/ZSD/NATO2020.pdf>
- [24] *Bílá kniha o budoucnosti Evropy* [online]. Brussel: Evropská unie, 2017 [cit. 2018-04-15]. ISBN 978-92-79-67650-5. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila_kniha_o_budoucnosti_evropy_cs.pdf
- [25] *Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie* [online]. Brussel: Evropská unie, 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila_kniha_o_budoucnosti_evropy_cs.pdf
- [26] *Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie: Směrem k evropskému modelu bezpečnosti* [online]. Brussel: Evropská Unie, 2010 [cit. 2018-04-16]. ISBN 978-92-824-2674-6. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zavery-rady-k-obnovene-iss.aspx
- [27] *Global trends 2030 – Citizens in an interconnected and polycentric world* [online]. Paris: EUISS, 2012 [cit. 2018-04-18]. ISBN 978-92-9198-199-1. Dostupné z: http://espas.eu/orbis/sites/default/files/espas_files/about/espas_report_ii_01_en.pdf
- [28] *Shaping the Future of Geopolitics* [online]. Brussel: ESPAS, 2017 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: https://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/espas17_-_thinkpieces.pdf
- [29] HAUSER, Gunther. Budoucnost vojenské spolupráce ve střední Evropě. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26 (5), 93-100. ISSN 1210-3292 (tisk), 2336-2995 (on-line). Dostupné z: www.vojenskerozhledy.cz
- [30] BAZIN, Aaron. The Future Security Environment: An Emerging View. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26 (5), 101-109. ISSN 1210-3292 (tisk), 2336-2995 (on-line). Dostupné z: www.vojenskerozhledy.cz

- [31] *Global Trends to 2035: Geo-politics and international power* [online]. Brussels: EPRS, 2017 [cit. 2018-04-22]. ISBN 978-92-846-1494-3. Dostupné z: http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/EPRS_STU%282017%29603263_EN.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
BKO	Bílá kniha o obraně
ČR	Česká republika
DVO	Dlouhodobý výhled pro obranu 2030
EPRS	European Parliamentary Research Service
ESPAS	European Strategy and Policy Analysis System
EU	Evropská unie
EUISS	European Union Institute for Security Studies
KVAČR	Koncepce výstavby armády České republiky 2025
MO	Ministerstvo obrany
NATO	Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
TACS	Transatlantická bezpečnostní rada
USA	Spojené státy americké

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Koncept bezpečnosti dle Kodaňské školy [1], upravil Svrčina 2018</i>	<i>21</i>
<i>Obr. 2. Přehled referenčních objektů vojenské bezpečnosti</i>	<i>23</i>
<i>Obr. 3. Přehled aktérů vojenské bezpečnosti</i>	<i>24</i>
<i>Obr. 4. Struktura dokumentu Bezpečnostní strategie ČR 2015</i>	<i>32</i>
<i>Obr. 5. Struktura dokumentu Dlouhodobý výhled pro obranu 2030</i>	<i>35</i>
<i>Obr. 6. Struktura dokumentu Koncepce výstavby armády ČR 2025</i>	<i>37</i>
<i>Obr. 7. Struktura dokumentu Obranná strategie ČR 2017</i>	<i>39</i>
<i>Obr. 8. Struktura dokumentu Bílá kniha o obraně 2011</i>	<i>40</i>
<i>Obr. 9. Struktura dokumentu Strategická koncepce NATO</i>	<i>49</i>
<i>Obr. 10. Struktura dokumentu NATO 2020: zajištění bezpečnosti; dynamické zapojení</i>	<i>51</i>
<i>Obr. 11. Struktura dokumentu Bílá kniha o budoucnosti Evropy</i>	<i>52</i>
<i>Obr. 12. Struktura dokumentu Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU</i>	<i>53</i>
<i>Obr. 13. Struktura dokumentu Strategie vnitřní bezpečnosti EU</i>	<i>54</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Přehled analyzovaných národních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz</i>	47
<i>Tab. 2. Přehled analyzovaných zahraničních strategických dokumentů a bezpečnostních prognóz</i>	61
<i>Tab. 3. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů</i>	63
<i>Tab. 4. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů</i>	68
<i>Tab. 5. Legenda k tabulce č. 4</i>	69
<i>Tab. 6. Komparace národních a zahraničních strategických dokumentů</i>	70
<i>Tab. 7. Komparace národních a zahraničních bezpečnostních prognóz – 1. část</i>	74
<i>Tab. 8. Komparace národních a zahraničních bezpečnostních prognóz – 2. část</i>	75
<i>Tab. 9. Legenda k tabulce č. 7 a 8</i>	76
<i>Tab. 10. Přehled klíčových událostí scénářů</i>	84

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Četnost výskytu bezpečnostních hrozeb v národních a zahraničních strategických dokumentech.....</i>	<i>77</i>
<i>Graf 2. Četnost výskytu bezpečnostních hrozeb v národních a zahraničních bezpečnostních prognózách.....</i>	<i>78</i>